

ପଞ୍ଜିକା

ସକଳ ଗାଥାଗାଥା

ପଦ୍ମିଣୀ

ପଦ୍ମିଣୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ

ପ୍ରକାଶକ
ଅଭିରାମ ମହାପାତ୍ର
ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର
କଟକ-୨ ବ୍ରହ୍ମପୁର

ମୁଦ୍ରକ
ଜୟରାମ ମହାପାତ୍ର
ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶିନୀ
କଟକ-୧

ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ
ଡିସେମ୍ବର ୧୯୭୪

ମୂଲ୍ୟ
ପ୍ରାଦୀବଂଧେଇ ଟ ୨.୫୦
ବୋର୍ଡ଼ବଂଧେଇ ଟ ୩.୫୦

ତୃତୀୟ ମୁଦ୍ରଣର ଭୂମିକା

“ପଲ୍ଲି ଶ୍ରୀ” ପୁସ୍ତକାକାରରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ୧୯୪୧ ସାଲରେ ।
ତତ୍ପରେ ଏହାର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ୧୯୪୯ ସାଲରେ ।

ଏ ବହିଟି କେତେକ ବର୍ଷ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଏମ୍. ଏ. କ୍ଲାସରେ
ପାଠ୍ୟରୂପେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୀ ବହିଟି ପାଠ୍ୟ ଅଳ୍ପ କି ନାହିଁ
ଜାଣେ ନାହିଁ । ବଜାରେ କିନ୍ତୁ ଗଲା କେତେ ବର୍ଷ ଧରି ଏ ବହିଟି ମିଳୁନାହିଁ,
ଏ ଅଭିଯୋଗ ଫମାଗତ ଶୁଣି ଆସୁଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକର ‘ବ୍ରାଥ ମନ୍ଦିର’ଙ୍କ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ଏ ପୁସ୍ତକର
ଶୋଭନ ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଏହା ଲେଖକ ପକ୍ଷରେ ନିଶ୍ଚୟ
ଆନନ୍ଦର କଥା । କାରଣ ବହୁ ବିଧି ହେଉ ବା ନ ହେଉ, ଲେଖକ ଭାର
ପ୍ରାପ୍ୟ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଇ ବା ତାହା ଚାହିଁ ଯାଉ, ନିଜ କୃତିତ୍ୱର ଏକ ଶୋଭନ
ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରୂପ ଦେଖିବାର ଲୋଭ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ନିଶ୍ଚୟ ସଂବରଣ କରି ପାରି
ନ ଥାଏ । ଏହା ସାହିତ୍ୟିକର ହୃଦୟ ଏକ ଦୁଃଖିନୀ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଆଜି ନାନା ଦିଗରୁ ପ୍ରତିହତ ଓ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ।
ଏହି ବିପ୍ଳବରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ ଦେଶର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କର
ଉଦ୍ଦୀପନତାହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ୱନ୍ନର୍ତ୍ତରୀଣ ଓ କେନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ହେବା ପଥରେ
ପ୍ରଧାନ ଅଂଗଭାଗ । ସାହିତ୍ୟ ଆଜି ପରମ୍ପରାପେକ୍ଷୀ ଓ ପରମ୍ପରାଭୀନ । ସାହିତ୍ୟର
ଏ ଅସହାୟତା ଓ ପରମ୍ପରାଭୀନ ଗୁଣ କେବଳ ଦୂର କରି ପାରିବେ ଦେଶର
ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା । କେବଳ
ମୌଖିକ ସହାନୁଭୂତି ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

ମୋର ଆଶା, ପଲ୍ଲି ଶ୍ରୀର ଏ ନୂତନ ସଂସ୍କରଣ ଗ୍ରାହକ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟ-
ରସିକମାନଙ୍କ ଦରବାରରେ ଆଦୃତ ହେବ । ଇତି ।

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାୟଚରଣ

ମେରିଆ ବଜାର

କଟକ—୧

ତା ୨୫ । ୧୧ । ୧୯୬୪

ଉତ୍ସର୍ଗ

ୱ ମାମା,

ଓଡ଼ିଆ ପଲ୍ଲୀର ସକରୁଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତୋର ଭିତରେ ହିଁ ମୋର ତରୁଣ
ଆଖି ଆଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଧରାଦେଇଯାଇଛି, ଆଉ ମୁଁ ହେଉଛି ବୋଧହୁଏ
ପଲ୍ଲୀମାଳିନୀ ଓଡ଼ିଶାକୁ ତୋର କରୁଣାଂତକ ଜୀବନର ସଂଶ୍ଳେଷ ଦାନ ।

“ପଲ୍ଲୀ-ଶ୍ରୀ” ତୋର ପୁଣ୍ୟସ୍ମୃତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲି ।

କଟକ
୧୫-୧୨-୧୯୪୧

}

ତୋର
‘ବୁଢ଼ା’

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣର ଭୂମିକା

‘ପଲ୍ଲୀ-ଶ୍ରୀ’ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ-ଜୀବନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ୱବିଶେଷ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱବୋଧକୁ ନେଇ ରଚିତ କେତେକ ଖଞ୍ଜକବିତାର ଏକତ୍ରୀକରଣ ମାତ୍ର । କବିତାଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ-ବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ରଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଭାବ ଓ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟଗତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ପୁସ୍ତକର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି । ତଳେ କବିତାଗୁଡ଼ିକର ରଚନା-କାଳର ସମ୍ଭାବନାମୂଳିକ ସୂଚୀ ଦିଆଗଲା ।

ଶିବପୂଜା—୧୯୩୨ ସାଲ, ପହୁଲ ରଜ—୧୯୩୪ ସାଲ, ପଲ୍ଲୀ-ପ୍ରଭାତ—୧୯୩୪ ସାଲ, ଜମିଦାରଙ୍କ ଗୀତ—୧୯୩୫ ସାଲ, ମାଲୁଣୀ—୧୯୩୬ ସାଲ, ରେଂଗୁନ ଯାତ୍ରୀ—୧୯୩୭ ସାଲ, ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି—୧୯୪୧ ସାଲ, ପଲ୍ଲୀସଞ୍ଜ—୧୯୪୧ ସାଲ, ବାପା ବାପା ପକାଇଲା ହୁରି—୧୯୪୧ ସାଲ, ଗ୍ରାମ-ଶୁଶ୍ରୂ—୧୯୪୧ ସାଲ । (ମୁଁ ତ ଭୁଥ ନାହାକି ଝୁଅ—୧୯୫୮ ସାଲ, ଗ୍ରାମସଭା—୧୯୫୮ ସାଲ, ଗାନ୍ଧିଗୋଲ—୧୯୫୮ ସାଲ । ଶେଷୋକ୍ତ ଦିନୋଟି କବିତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବରଣରେ ଯୋଗ କରାଯାଇଛି ।)

ଏ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରକାଶନ ଭାର ମୋର ବ୍ୟୁ ନରଣଗଡ଼ର ଶ୍ରୀ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ନରେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ବହନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଚିରକୃତଜ୍ଞ । ‘ପଲ୍ଲୀ-ଶ୍ରୀ’ର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ଓ ଭିତରର ଦ୍ୱିରଂଗ ଚିତ୍ରଟି ତରୁଣ ରୂପଦକ୍ଷ ଓ ମୋର ବ୍ୟୁ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଗ୍ରେଟରାୟ ଅଙ୍କନ କରିଛନ୍ତି, ଆଉ ଏ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏ ଉଦାର ସହଯୋଗ ବ୍ୟତୀତ ‘ପଲ୍ଲୀ-ଶ୍ରୀ’ର ପ୍ରକାଶ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ମୋର ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦର ପାତ୍ର ।

ଏ ପୁସ୍ତକଟି ପଢ଼ି ଦେଖିର ଜନସାଧାରଣ ଆନନ୍ଦ ପାଇଲେ କିଂବା ସେମାନଙ୍କର ମତାମତ ମତେ ତଳ ଠିକଣାରେ ଜଣାଇଲେ ମୁଁ ଅଧିକତର ସୁଖୀ ହେବି ଓ ଗଣସାହିତ୍ୟ ରଚନାରେ ମୋର ପ୍ରସ୍ତାପ ଓ ପରୀକ୍ଷା ଅଧିକତର ଜୟପୁକ୍ତ ହେବ ।

ରାଣୀହାଟ—ପୋ: ଅ: କଟକ

୧୫-୧୨-୧୯୪୧

} ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବରଦାସ

ସୂଚୀପତ୍ର

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଥାଟି	୧
୨ । ପଲ୍ଲୀ-ସକାଳ	୭
୩ । ପଲ୍ଲୀ-ସଞ୍ଜ	୧୦
୪ । ବାପା ବାପା ପକାଇଲୁ ହୃଦ	୧୫
୫ । ଜମିଦାରଙ୍କ ପଂକ୍ତି	୧୮
୬ । ରେଗୁନ-ଯାତ୍ରୀ	୨୪
୭ । ପହୁଲି ରଜ	୨୮
୮ । ମାଲୁଣୀ	୫୯
୯ । ଶିବ-ପୂଜା	୭୭
୧୦ । ମୁଁ ତ ଭୁଥ ନାହାକି ଝୁଅ	୭୭
୧୧ । ଗ୍ରାମ-ସଭା	୭୯
୧୨ । ଭୁତ ଭୁତ	୮୧
୧୩ । ଗ୍ରାମ-ଶୁଶାନ	୮୩

ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି

ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି
ଭୂଗୋଳ ପୋଥି ପଢ଼ିଲେ ପଛେ ନ ଥାଉ ତାର ନାଆଁଟି ॥

ମାଟିର ସେଇ ସରଗ ମୋର,
ସେଇଠି ଅଛି ମୋ ପଠାଘର ।
ଜଳବ ପୁଣି ସେଇଠି ଶେଷେ
ମୋହର ଚିତା ନାଆଁଟି !!
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଜନମି ତାର ଏଠୁଢ଼ିଶାଳେ
ବୁଲିବି କେତେ ତା ତୋଟାମାଳେ ।
ପାଠଟି ମୋର ପଞ୍ଜର କାଠି,
(ଝେଷେ) ସେଇଠି ହବ ଜାହାଟି ॥
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ତାହାର ଜଳ ରକତ ହୋଇ
ଶିରରେ ବହେ ଯେହନ ନଈ,
ନିଃଶ୍ୱାସେ ମୋ ତାହାର ବାୟୁ
ଚଳାଏ ପ୍ରାଣ-ନାହାଟି ॥
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ତାହାର ଫୁଲ, ଶାଗୁଆ ଲତା
 କଂଠେ ମୋର ଦେଲୁ ଯେ କଥା,
 ଆଖିରେ ଦେଲୁ ଚାହିଣି ନୂଆ
 (ତାର) ଫଗୁଣ ଉଷା ପାହାଂତି ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଝରଣା ତା'ର କଲୁ ଯେ କବି,
 ନୟନେ ଦେଲୁ ରୂପର ଛବି,
 ବୁଝାଇଦେଲୁ ସପନ ତେଜ
 ପଥର ବୁକେ ନିହାତି ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ତାହାର ଲଟା, ତାହାର ବଣ,
 ତା' ଗାଈଗୋଠ ମୁରଲୀ-ସ୍ଵନ,
 ଫସଲକଟା ମଧୁର ଗାନ
 ସକଳ ମୋର ସାହାଟି ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଆଲୁଅ ତା'ର କି ମନୋହର !
 ଅଂଧକାର ତା'ଠାରୁ ଭଲ,
 ଜୀବନ ପଥେ ସକଳ ତା'ର
 ଫିଟାଏ ନୂଆ ରାହାଟି ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଦୁନିଆ କଣେ ଚାଖିଂଡେ ଥାନ,
 ଅତି ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ନିହାତି ସାନ,
 ତଥାପି ଭଲେ ଛବିଟି ଦୂରୁ
 ଥରେ ମୁଁ ତାର ଚାହିଣି ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଖୁଦର ତାର୍‌ଉଦରତଲେ
 କେତେ ଯେ ରଥୀ ଜନମ ନେଲେ ।
 (କେତେ) ନାଉଁଆ ଲେକେ ଅଇଲେ ଗଲେ
 ଆଜି ସେ ସବୁ କାହାଂଡ଼ ?
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ପେଟରେ ପେଟେ ମାମଲ ବୁଦ୍ଧି
 ଜନମିଥିଲେ ହରି ପୁ ବୁଦ୍ଧି,
 ସାଥକୁ ତାଂକ ଗୋଦର ଗୋଡ଼
 ମଂସୀ ଛଣି ମହାଂଡ଼ ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଖଂଡିଆ କାଂଥ ଗାଆଁଟା ହେଲ
 ଜିହରେ ନାଚେ ବୁଲୁଆ ପିଲ,
 ଉଛନ୍ନ ହେଲେ, ଆସାମ ଗଲେ
 ଘରେ ତ ଗୁସୀ ନାହାଂଡ଼ ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ପ୍ରତାପଶାଳୀ ସାମଂତରାୟ
 ଗାଁରେ କଲେ ଏମଂତ ରାୟ;
 ଦେଏଶା ଭାରେ ସକଳେ ହାୟ
 ରେଂଗୁରୁ ଭୁଇଁ ଧାଆଂଡ଼ ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଗାଁରେ ଥିଲେ କପିଳ ନଂଦେ
 ଗୁଲିଲେ ଭୁଇଁ ଲସେ ଯେ ଖଂଦେ ।
 ସବୁ କଥାରେ ମୁରବି ସାଜି
 ହଲଉଥବେ ବାହାଟି ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ସରବାକାର ଅଗାଧୁ ଶଂଭ
 ଗାଧୋଇ ସାର ଦିଅନ୍ତି ଦଂଡ଼
 ପୋଷିଲେ ଜଣେ, ଶୋଷନ୍ତି ପଣେ
 କଲମ-କାଠି ଛୁଆଁନ୍ତି ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଚଉକିଦାର ଗୋବରା ଭୋଇ
 ଚଲମ ଟାଣି ରୁଦିଟା ଶୋଇ
 ସକାଳୁ କହେ “ବୁଲାଇଦେଲି
 ଗ୍ରେଟ କାଲି ଭୁଆଁଟି ॥”
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଆବର ଥିଲା ଜଟିଆ ବୁଢ଼ୀ
 ପିଲାଠୁ ବଡ଼ ସବୁର ଖୁଡ଼ୀ,
 କା’ ଘରେ କେତେ ମୂଷାର ଗାଡ଼ି,
 ସବୁ ତା ଜିଭେ ଥୁଆଁଟି ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ମୁହଁ ଟା ତାର କାନ୍ତରୁ ଦାଡ଼ି,
 ପଣତ କାନ ଛୁଆଁଇ ବାଡ଼ି,
 ଲଗାଇ କଲି, ଝୁଣିବ ହାଡ଼ି,
 ଡାକିବ କେତେ କୁହାଟି ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଗାଁର ପୁଣି ବାଗୁଡ଼ି ଖେଲେ
 କେଳୁଆ, ନିଧୁ, ଅଇଁଠା ମେଲେ
 କେତେ କେ ଜୀବ, କେତେ କେ ମରେ,
 ମରେନା ଖାଲି କାଆଟି ॥
 ଗ୍ରେଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଗାଁର ଶେଷେ ଏକଟା ଘରେ
ବଉଳ ଫୁଲ ସେଉଁଠି ଝରେ,
ଥୁଲ ସେ ପୁଣି ବିଧବା ଏକ

ବାଳୁତ ତାର କୁଆଁଟି ॥
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ହୁବିଷ ଖାଇ ଚଉର ମୂଲେ
ନିତି ସେ ଆସି ପ୍ରଣତ ତାଳେ,
ଆକାଶଦୀପ ହୋଇ ସେ ଜଳେ

ଭେକିଲ ତାର 'ସାହା'ଟି ॥
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ଏସବୁ କଥା ଛବିଟି ପରି
ପ୍ରବାସେ ମନେ ଉଠଇ ଝଲି ।
ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ମାଟିରେ ତାର

ଶିରଟି ଥରେ ନୁଆଁଦ ॥
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି !!

ପଲ୍ଲୀ-ସକାଳ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ଜାଂଗୁଲୁ ଜାଂଗୁଲୁ
ବାଡ଼ି ଆଂବଗଛ
“ଆଲୋ ଏ ବଉଳ,
କାହିଁ ରାବଲଣି,
ଉଛୁର ହେଲଣି
କେତେ କାମ ଘରେ,

ରାତି ନ ପାଉଣି
ଦୂର ଗହଳରୁ
ଫେଇବ ନାହିଁ କି
ଅଳସ ପହଡ଼
ଗାଧୋଇଯିବ ତ
ଆସୁଆଆ ପଛେ,

ଫସର ଫାଟି
ଶୁଭିଲ ପାଟି—
କବାଟ ଆଜି ?
ନାହିଁ କି ଭାଜି ?
ଆସ ଲୋ ବେଗେ
ଯାଉଛି ଆଗେ ॥”

“ଏଡ଼େ ଭରଭର
ଦିନକର ବେଳ
ଆଲୋ ଏ କନକ,
ହଳଦୀ କାଠୁଆ
ଗୁହଁ ଏ କୁହୁଡ଼ି
ବଉଳଟି ମୋର

ସଖାକୁ କଥା ମ
ଅଛି ତ ଆହୁରି
ଆଣିବୁଟି ଟିକେ
ଥାଉ ଆଜି ପଛେ,
କେଡ଼େ ଘନ ହୋଇ
ଠିଆହୁଅ ଟିକେ

ପଡ଼ିଛି ତୋର
ମଲା ମୋହର !
ମଥାଇ ଆଗ,
ନିଅଁଣି ପାଗ !
ଆସୁଛି ମାଡ଼ି,
ଯାଆ ନା ଗୁଡ଼ି ॥”

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

“ଆଲୋ ରଡ଼ି ନିଆଁ
ଉଠିବୁ ନାହିଁକି
ତୋହର ସାମ୍ବର
ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ

ଆସୁ ନାହିଁ ନାଆଁ
ହୋଇଲଣି ବେଳ
ହାର, ଚେମୀ, ଟଉ
ଆସିଲେଣି ପରା

ସରଗ ଭରା
ପହରେ ପରା !
ସକାଳୁ ଉଠି
ସବୁ ଏକାଠି

ଏତେବେଳଯାଏ
କେଉଁ ଭୁଆଁସୁଣୀ
ବାସି-ପରା ତୋର
ଛୁଠିମୁନେ ଗଢ଼ା

ଗହମ ନିଦ ତୋ
ଏତେବେଳ ଯାଏ
ଏତେବେଳଯାଏ
ଜୀବନ ଏ ପରା

ଭାଜିଲା ନାହିଁ
ଶୋଇବ କାହିଁ ?
ନ ହେଲା ଟେକା
ନ ଥିଲା ଦେଖା ॥

କାହା ଘରେ କିଏ
କେଉଁ ବର ତୋତେ
ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ନିତି
ଦାସୀ ଦୁଇଗୋଟା

ଉଠି ନାହିଁ ଏବେ
ନବ ଲେ ମାଣିକ
ପହଡ଼ ତୋହର
ସାଧବହିଅ ତୁ

କହୁଲୁ ଭଲ
ମୁକୁତା-ଝର !
ଖଞ୍ଜିବ କିଏ
ଉଠମ ଯାଏ ॥

ବକ ବକ କିଏ
ପଡ଼ିଶା ହସିବେ
ନାଆଁରେ ମୋହର
ନିତି ମୋ ଲାଗିବ

ନିତି ଏହା ସାଥେ
ସାବତ ବୋଲି ମା
ବଜାର ଦାଂଡ଼ରେ
ଘରେ ସଦା ସେଇ

ହୋଇବ ମୋର
ମାଡ଼ୁଛି ଡର ।
ବସିବ ହାଟ
କେଲୁଣୀ ନାଟ ॥

ଆସୁ ତୋର ବାପ
ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ
କେଉଁ ରଜାଘରେ
ଜାଣିବ କିମିତି

କହୁବ ତାହାକୁ
ହିଅନ୍ତୁ ତାଙ୍କର
ଦେବେ ଲେ କେଜାଣି ?
ମାଟି କୁଡ଼ିଆରେ

ନାହିଁ ମୋ ଲେଡ଼ା
ଚଢ଼ାଇ ଘୋଡ଼ା ।
ଛତରଖାଇ
ନିତି ମୁଁ ଥାଇ ॥”

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ପୁଣି କାହା ଘରେ
“ଆଲେ ସାନବୋହୁ
କାହା ଘରେ କିଏ
ଆସୁ ଆଜି ନଂତା

ଶୁଭେ ଶାଶୁ ବୁଢ଼ୀ
କହୁବାକୁ ଡର,
ଏତେବେଳେ ବସି
କହୁବ ତାହାକୁ

ପ୍ରଖର ଚୁଞ୍ଚ
ଛୁଡ଼ିବ ମୁଞ୍ଚ
ଗୁଂଥୁଛି ଫୁଲ
ମୂଳରୁ ଚୁଲ ॥

ପୁଅ ସିନା କଲ
ବୋହୁ ସାହାବାଣୀ
କିରସ୍ରାମା ପାଠ
କଲିକାଳ ହେଲା,

ତିନି ପାସ ମୋର
ହେବ କି ସେଲଗି
ପଡ଼ି ବୋହୁହିଏ
ଦିଆର କହଲେ

କଲେଜି ପଡ଼ି
ଥିଲି ମୁଁ ଲେଡ଼ି ?
ହେଲେଣି କିସ
ନାଗୁଡ଼ି ବସ ॥

ସକାଳୁ ଉଠି ତ
ମାଗିଖାଇ ମୁଇ
ଖାଇସାରି ପୁଣି
~ବାର ଘର-ଧନ୍ଦା

ଫୁଲଜାଲ ଧରି
ପାଇଟି କରିବ,
ଖଟରେ ବସିବ
କରିବ କେ ଶୁଣେ

କାଟିବ ବେଳ
କହିଲେ ଭେଲ ।
ରୁମାଲ ବୁଣି
ତମର ପୁଣି ?

ସଞ୍ଜ ହୋଇଲରୁ
ପୋଇଲି ପରି ମୁଁ
ଆସୁ ଆଜି ପୁଅ
କହିବ ତାହାକୁ

ହାରମନ ଧରି
ଖଟୁଥିବ ଖାଲି
କହିବ; ଦେଲି ମୁଁ
ସବୁ କଥା ଆଜି

ଗାଇବ ଗୀତ
ନିଜାଡ଼ି ପିତ୍ତ ।
କାନରେ ଗଠି
ମୂଳରୁ ମାଠି ॥

ନୋହିଲେ ଜାଣିବ
ଭଲ ଲଗେ ନାହିଁ
ବାରଲେକେ ସିନା
ନ ଥାଏ ତ ମୁହିଁ

ଆଜିଠାରୁ ମୁହିଁ
ଉଖାରିହବାକୁ
ହସିବେ ନିକଟି
କାହାରି କଥାରେ

ତମର ହିଅ,
କାନରୁ ଶିଅ
ହଲାଇ ମୁହିଁ
ଭଗାରିପୁଅ—

କିଆଁ ମୋ କଥାରେ
ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ
ନିଆ ଲଗାଂକର
ପର ଘରେ କେତେ

ଥେଇ ଥେଇ ନାଚି
ଦିଅଂତି ତାଂକର
ଥାଏ ନା କି ଆଉ
ମୁଠାଗାଡ଼ି ଅଛି

ମାରିବେ ତାଲି
ଗାଲରେ କାଲି
ବେଉସା କିଛି
ଖୋଜଂତି ଛୁ-ଛୁ !!

ବୋହୂକୁ ମୋହର
କହିଲି ଯେବେ ମୁଁ
ମୋ ବୋହୂ ମୋହର
ମୋ ବୋହୂର ନଖ

ଭଲରେ ମଂଦରେ
ଗାତପଶାଂକର
ଯାଉଛି କି ମୁହିଁ
ପାଣିକୁ ସେଗୁଡ଼ା

ଆକଟି ପଦେ
ସାହାଣେ ବାଧେ ।
ଗୁହାରି କରି ?
ହେବେ କି ସରି ?

ବୋହୂ ଶୀଘ୍ର ଦେଖି
ଯାଏ ମୁଁ ଗାଧୋଇ
ଘର ସୁନା ଯେବେ
ବାର ଲେକେ ମୋତେ

ହଂସାରେ ସବୁରି
ହୋଇଲଣି ଗୁଇ
ଅଂଟିର ହୁଅଂତା
ଉଖାରି କହଂତେ

ମରମ ଜଳେ
ପାଟିଆ ତଳେ !
କିଆଁ ଲେ ତେବେ
ବଚନ କେବେ ?

ମଲ ରେ, ଦେଖ ମ
ତଡ଼ିଦବା ପାଇ
ଏତେ ଆଡ଼ ହବ
କଥାଟି ଦିଶିବ

ଭୁଆ ବିଲେଇଟା
ଦିଶୁନି କାହାକୁ;
ମଲିଶି ମୁଁ ଏଠି
କହିବି ଯେବେ ମୁଁ

ପିଏ ଓଖର
କିଏ ମ ମୋର !
ହେଇ ଯେ ଘାଂଟି,
ଫିଟାଇ ପାଟି !!

ଆଣିବୁଟି ଆଲେ,
ଗୁରୁବାରଟାରେ
ଧାନ ଅମରରେ
କଥାଗୁରୁ ମୋର

ପାଲୁଣୀ ଟିକାଏ
ନ ବୁଲିଲ କନା
ହେଲ ନାଇଁ ଦିଆ
ସବୁଂକ ନାଗୁଣ

ଗୋବର ଜଳ,
ଅଗଣା ତଳ ।
ମୁରୁଜୁ ଚିତା,
ପରା ଲେ ପିତା ॥

ପାରିବି ନାଇଁ ମୁଁ
ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ
ନୋହିଲେ ଯାଉଛି
ଗୋଟାଏ କ'ହି କି
ବୁଝନ୍ତୁ ସେ ତାଂକ
ଦିହ ସହେ ନାଇ

ରହୁ ଆଉ ଏଠି
ପୁଣ୍ୟକୁ ନୋହିଲେ
ବାପଘର ମୁହଁ
ଦଶୁଟା ପେଷିବ,
ଘର କଥା, ଅବା
ବୋଲି ସିନା କହେ,

କହୁଛି ସତ,
ଏହି ମାସଂତ ।
ଅଛି ମୋ ଭାଇ,
ତର କିପାଇ ?
ଉକୁଡ଼ି ଯାଉ,
ନ ହେଲ ଆଉ ॥” *

ପଲ୍ଲୀ-ସଂକ

—୨—

କାକର-ହକଳା ବଣ, ବୁଢ଼ା ଶିରେ କପୋତ ବାହୁନ ଗାଇଲା
“ଦିନ ରତରତ ବେଳ ହେଲା ଗତ ସାଥ୍ ସେ ବାହୁଡ଼ି ନଇଲା ।
ମାଣ ନ ପୂରିଲା ମୋହର ।”
ଶିଉଳି-ସାଉଁଳା ପାଣି ତୁଠେ ଏଣେ ଗରୁଟି ନ ବୁଡ଼େ ସହଳ ।
ମନ ହୁଏ ଅତି ଉଚ୍ଛନ୍ନ
କହିଦେବ କିଏ ଅଛି କି କୁଶଳେ ପରବାସୀ ପ୍ରିୟ ସ୍ବଜନ ॥

—୨—

ପଣତ ଉଡ଼ାଲେ ସଂକ ଧରି କେ ବା ପ୍ରିୟ କଇଲାଣ ମନାସି
ଢ଼ଂକା ଅଗଣାରେ ତୁଳସୀ ତଳରେ ଶିରଟି ଯତନେ ବିନ୍ୟାସି,
ସଳତାଟି ରଖେ ତା ମୂଳେ !
ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ଭଂଗା ଦେଉଳର ମେଘକୁଆଁ ଚୂଡ଼ା ତ୍ରିଶୂଳେ
ହରିପଡ଼େ ଘନ କୁହୁଡ଼ି ।
ଉପରେ ଜଳଇ ଗୁଂଘର ରେଣିନି, ଶତ ତାରକାର ଦିହୁଡ଼ି ॥

—୩—

ଗୋଠରୁ ବାହୁଡ଼ି ଅଇଲେଣି ଧେନୁ ଶୁଣାଯାଏ ଘଂଟିଦାଗୁଡ଼ି
ଧୂଡ଼ୁକା ବଜାଇ ପଛେ ଗୋପ-ଶିଶୁ ଆସେ କାଶେ ଜାକି ଲଗୁଡ଼ି ।

‘ଭଦ୍ରଭଦଳିଆ’ ଛତାରେ

ନନ୍ଦି ଫୁଲ ଫୁଟି ହସେ ଠୋଥଠାଆ ନୁଆଣିଆ ଗୁଲ ବତାରେ ।

ଭାଗବତ ଘରେ ଖଞ୍ଜଣି

ଶୁଣାଯାଏ ଦୂରୁ, ଶୁଭଇ ଭଜନ, ଭୀମା ଭୋଇ ଗୀତେ କି ଭଣି ?

—୪—

ନାଇ କୁଂଭୀପଟ ଅଲେଖ ଗୋସେଇଁ ପୁଲିଆରି ଶେଷ ରବିରେ
ଗାଉଛନ୍ତି ଗୀତ ପୁଲକାଇ ଚିତ୍ତ ନମ ନମ ଭୀମ କବିରେ ।

କୁହୁଡ଼ିଆ ସଞ୍ଜ ଶୀତର,

ପୋଉଁ ଚଂଦ ନଥାଁ ଉମେହଟି ଜାଲି ଘରେ ଘରେ ହିମ-କାତର ।

ଲଗେ ଧାନକଟା ଚହଲ,

କଲେଇ ଶଗଡ଼ ଧରି ଫେରିଲେଣି ଉଜେଇଁ ସୁନାର ଫସଲ ॥

—୫—

ଗାଁ ଶେଷେ ଗୁହଁ ଧୋବଳା ସାହୁର ଦୋକାନେ ଲାଗିଛି ଗହଳ
ବୋଡ଼ିକର କିଏ ମାଗେ ମଥାଦହୁ ସଜାଡ଼ିବ ଚୁନା କୁଂତଳ ।

ହରଗଉରୁ କା ନଖରେ,

ସଉଦା ସାରି କେ ଫେରଇ ଅଳସେ ପାଛୁଆଟି ଧରି କାଖରେ ।

ଧୁଆଁ ଉଠେ ଗୁଲ ଉପରେ,

ଲାଗିଲାଣି ଚୁଲି କାନସିରି ଦେଇ ଚଳାଇନି କେ ପଖାଲେ ॥

—୬—

ଆଖଡ଼ା ଘରରେ ଶୁଭେ ରେରେକାର ଡାକେ ମେଘନାଦ କୁମର
“ଆରେ ରେ ବାନର ନାଗଫାଶେ ମୋର ନାଶ ହିକୁ ତୁହ ଏଥର ।”

ଗାଏ କେ ରସିକ ନାଗର

“କୁମୁଦେନା ଧନା କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦେରୀ ଫୁଟିଛି ବକୁଳ, ଟଗର
ପାଶେ ନାହିଁ ନବ ସୌବନା ।”

(ଆହା ମୋ କେତକାବରନା !) •

ଭାବେ ପୁଣି ଗାଏ, ଗାଏ ପୁଣି ନାଚେ ଦୁମୁଦୁମୁ ଥରେ ଅବନା ॥

—୭—

ନାଁ ଶେଷେ ତେଣେ କେ ଆସେ ବିଦେଶୀ କୁଣିଆ ପଡ଼ିବେ କା ଘର ।
 ଗୁମୁଚିଆ ଡରେ ଲୁଗା ଟେକି ଗୋଡ଼ୁ ଗୁଲୁଛନ୍ତି ଧୀର ମଂଥର
 “ପରୁର ଗୋ ତାକୁ ପରୁର
 ଭେଟିଲେ କି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଯାଉଥିଲେ ଇଏ କରବାକୁ ପରା ବଜାର ।
 ‘ମଲ୍ଲଗୁଣି’ ପାରି ହେବେଣି ?
 ଘୋଟି ଆସେ ମେଘ, ‘ତଂଟିକଟା’ ଡେଇଁ ସଡ଼କ କି ଧରି ଯିବେଣି ?”

—୮—

ଝଙ୍କା ମାହାଲର ଗହଳ କେନାରେ ମହୁମାଛ ସବୁ ବସିଲା,
 ଅଅଁଳା ଗଛର କଅଁଳା ପତରେ ଫୁଲିଣିଆ ନାହିଁ ହସିଲା ।
 ପଳାସର ନାଲି ଓଠରେ,
 ଦୁଃସ୍ୱାଦ ଜହ୍ନର ଆଡ଼ହସ ଅବା ବୁଣିଗଲା ଅତି ମଠରେ ।
 କୋରୁହୁଁ କଲ କି କୁହୁକ,
 ଧୀରେ ଉଡ଼ିଗଲା କାଈଁଚ ଲତାରୁ ଦଗାଦିଆ ଫକା ଡାହୁକ ॥

—୯—

ଦୂରେ ଗିଲ ଗଛ ଶାଗୁଆ ନଟିରେ ନୂତନ ପୁଆର ମହକ,
 କଂଟାଫରିକର ଧନୁଶର ଯୋଡ଼ା ଡେଇଁ ଅବା କୋଣ ଶହକ
 ଭେଦିବ ଭଦିଆ ଜହ୍ନରେ !
 ବାରମାସି ଭାର ବରଷ ପକାଇ ରଖିଲଣି ଘନ ଘନ ରେ
 ବାଘନଖି ଶାଶ ନଖରେ
 ଭାବୁ ଘାସ ଫୁଲ ଭରୁ ହୁଏ ଚରି ଗାଲେ କଟା ଗାର ଦେଖ ରେ ॥

—୧୦—

ରଂଗ ମାଣିକର ନାଲି ତନ୍ମୁ ଚୁମି ଶୋଣିତ କାଢ଼ିଚି ଭୂଅଁର
 କାଗିଫୁଲି ତେଣୁ ତଡ଼ିଦିଏ ତାକୁ ହଲଇ ତା ଧଳା ଚଅଁର

‘ନାହିଁ ନାହିଁ’ ବାଣୀ ଭାସିବ,
 ନିଧୁବନ ଆଶେ ନାଲି କନିଅର ସ୍ନାନ ଗନ୍ତ ହୁଏ ଘଣ୍ଟି ତ !
 ବାଟବଣା କଣ ମଧୁପ
 ମଦୁଆ ନିଶାରେ ହଜେ ଥର ଥର ଫେରିଯାଏ ପ୍ରୀତି-ଲେଲିପ ॥

—୧୧—

ଘାଟ-ନାଆଟିକୁ ଉଠରେ ଲଗାଇ ଫେରିଲଣି ତେଣେ ଘାଟୁଆ,
 ପାରି କରିବ ସେ ପାନଶିଆ ପାଇ ଗାଁ ଗୋଟାକର ହାଟୁଆ ।
 ପଶିଆଟି ଥୁଆ ମୁଠରେ,
 ମାଲ କରି ମାଛ ଦିସୋର ତହିଁରୁ ପକାଇବ ନିଜ ଗନ୍ତରେ ।
 ହାତରେ ଧରିବ ବଣିର,
 ସୁଉକାଏ ଦେଇ ବଘେଇଟାଂଗିର ହାଟୁ ଆର ସାଲେ କଣିଚ ॥

—୧୨—

କାମ ସାରି କ୍ଷେତ୍ର ବାହୁଡ଼ିଲେଣି ତ ଝୋଲମରା ଯେତେ ମୂଲିଆ
 କାଠଗୋଛୁ ଧରି ଫେରେ କାଠୁଆ, ଦିନସାରା ଖଟି ହାଲିଆ ।
 ବାଉଁଶଖିଆକ ନଟାରୁ
 ଫେରିଲେଣି ତୋଳି ଝୁଂସୁରି, କୋଳି ନେଡ଼ି ନଖ କଲ ଅଠାରୁ ।
 ଆଣିବ ଅବା କେ ଜାଲେଣି,
 ଗୁଞ୍ଜର ପୋକ ଆଣିବ ବା କେନ୍ଦୁ ବକିବାକୁ ପଡ଼େ ଭାଲେଣି ॥

—୧୩—

ଗାଁ ପଛମକୁ ପଠାଣ ସାହୁ ସେ ତୋମିଜ ଖାଁର ବାଡ଼ରେ
 “ଚ-କ-ଧ-ର-ର-ଖ” ଡାକ ଗୁଡ଼େ ଗଞ୍ଜା ଚୁଲି ଝାଡ଼ି ଘର କଡ଼ରେ ।
 ମାଗୁଣି ବକ୍ସ ଗୁହାଲେ
 ପାଖ କରେ ଗୋରୁ, ଆର ପାଖେ ଛେଳି ଶୁଭେ ରଡ଼ି ଗୋଲ ଚହଲେ ।
 ଏରଫାନ ମିଆଁ ଅଲସେ
 ବଡ଼ ବଡ଼ ବିଡ଼ି ଟାଣୁଅଛି ହୁକା ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ ଜରି ବିଳାସେ ॥

—୧୪—

ବାଣେଲି ଦେଉଳେ ବଢ଼ି ଚି ଆଳତ,
ମାଟି ଘୋଡ଼ା ପଶେ ଥୁଆ ଘରକଣେ,
ଯାତଚ କେ ପଣା ମାଠିଆ
କାଳିଣୀଟି ପରା ବାଟିଆ ।

ପଣା ହକରଂଦ ଦିନରେ

ଉଷାହେଲେ ମାଆ କହୁଲେ ସପନ
ଚଂଡ଼ିଆଣୀ ବୁଢ଼ୀ କାନରେ ।

“ଭୟ ଛୁଡ଼ି ଗ୍ରାମବାସୀଏ.....

ନଆଁ, ପାଣି, ବାଡ଼ି ସବୁ ଯିବ ଗୁଡ଼ି
ଜାଳଦେଲେ ଦାପ ଅଣୀଏ ।

ଶତ ଜୁହାର ତା ଚରଣେ,

ଛୋଟ ଗାଆଁଟିର ଭୟ-ବିନାଶିନୀ
ମଂଗଳ ପଦ ଶରଣେ ॥

ବାପା ବାପା ପକାଇଲା ହୃଦ

ଶୁଣିଲଣି ମିତ୍ର,
କଥା ଏକ ଅତି ଆଚରଣ
ଦିନକରେ ବାହୁଡ଼ୁଛି ଘରେ
ସ୍ନାନ ସାରି ଏକ ଦି'ପହରେ ।
ଜନସ୍ନାନ ନିଶବଦ ପଥ,
ଧାନଶିଆ ତଳେ ତଳେ ପାଣିର ଯେ ଚାଲୁଅଛି ରଥ ॥

ମୁଲିଆଏ ଫେରିଲେଣି କାମୁଁ,
ନିଜ ଗୁରୁ ଗୋଡ଼ ତଳେ ମୁଁ ତ ନୋଇଁ କରନ୍ତାଏ ଗୁମୁ ॥

ଜୋର ନାସୀ ବଂକା ହୋଇ ଯହିଁ
ମିଶିଅଛି ଆଖୁବିଲେ ସରକାଣ୍ଡ ଫାରମରେ,—ତହିଁ
ମାଇପିଂକ ଗାଧୋଇବା ତୁଠ;
ଖରରେ ଶୁଣିବ ପାଣି, ଥିଲେ ଥିବ ଅବା ଭିନିଯୁଟି ॥

ତୁଠେ ଥୁଆ ଦାଆ, ଘାସବଡ଼ା,
ପାଣିରେ ପେଟେଇ ପଡ଼ି ହଠାତ୍ ଜଳଟା ହୋଇଥିଲା ଛୁଡ଼ା ।
ହଠାତ୍ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଗୁହଁ,
ଅଂଟାଏ ପାଣିରେ ଠିଆ ନାଶ ଏକ ଜଳେ ଅବଗାହୁ ॥

କାମା ଲୁଗା କାଢ଼ି ନିଜ ଦେହୁଁ
ମାଜୁଥିଲା ଆନ ମନେ ତନୁଲତା ଆପଣାର ସେହୁ ।
ଫିଟିପଡ଼ି ଓଦା କେଶ ତା'ର
ନାବି ତଳେ, ଛୁଇଁଥିଲା ଶିଥିଳିତ ଗୁରୁ ଚନ୍ଦ୍ରହାର ॥

ମୁଖଟି ତା ଦରପଣ ଭଳି
 ଖରା ତେଜେ ଦିଶୁଥିଲା ଦାଉ ଦାଉ ନିଜ ଗୁପ୍ତ ବଳି ।
 ବାଦୁ ବାଦୁ ଜଳ ତହିଁପରେ
 କମଳର ହେମ-ପତ୍ର ବାରି ସମ ଲଗୁଥିଲା ମୋରେ ॥

ଗାଧୋଇବା ଡେରି ହବା ଦେଖି
 କଲେ ତାର ଶିଶୁପୁତ୍ର ‘ବୋଉ’ ‘ବୋଉ’ ଡାକୁଥିଲା ନିଜ ।
 ନୂଆ ହୋଇ ହୋଇଛି ସେ ମାଆ,
 ତଳସ୍ତରେ ବୋଧ ଦେଇ କହୁଥିଲା, “ବାପଟା ମୋ ଥାଆ,
 ସଇଲଣି, ଯାଉଛି ମୁଁ ରହ,”
 ଅତି ସରଗର ଭାଷା, ଭୁଲିଗଲା ଶିଶୁ ନିଜ କୋହ ॥

ସେଇ ବାଟେ ଯିବି,
 ସମୟ ସେ ହୁଡ଼ି ଡେଇଁ—ଦୋଦୋ ପାଠ ଭାଲେ କି କରିବି ?
 ଗଲା ଝାଡ଼ି ଖଞ୍ଜ ଖାସ ମାରି
 ଜଣାଇଲି ମୁଁ ଆସିବି ଅବାଂଛୁତ ଏକ ପଥରୁଣ୍ଡା ॥

ଲଜେ ଦାଂଡେ ଚିପି ତା ବସନ
 ସଜାଡ଼ିଲା କେଶବାସ କଲ ଶୁରୁ ନିଜକୁ ଗୋପନ ।
 ଆଡ଼ି ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହେଲା ତେଣେ
 ମୁହଁ ଗଲି ମୋ ବାଟରେ, ପଦ ମୋର କଢ଼ାଇଲା ଯେଣେ ॥

କାଂଧେ ଥିଲା ପାଟିଲା ଗାମୁଛା,
 ଖରାଟାରେ ଜଳୁଥିଲା ଦିହଗୋଟା ଝାଲ ଲଗି ରୁଛା ।
 ନିଜ ବାଟେ ଗଲି ମୁହଁ ଘୂରି,
 ହଠାତ୍ ଶୁଣିଲି ପଛୁଁ, ‘ବାପା ବାପା’ ପକାଏ କେ ହୁରି ॥

ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦରୋଟି ତା ଭାଷା,
 ଏଣେ ଦୂରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀବତୀ ଆକର୍ଷିତ ଫୁଲଇ ତା' ନାସା ।
 ଓଠ ଚପି କହୁଛି ସେପରେ—
 “ଭୂମି ହୁଅ, ଭୂମି ହୁଅ, ଲୋକହସା କରାଇବୁ ମୋରେ ।
 ଆଜିଯାକେ ଲୋକ ନ ଚିହ୍ନିଲୁ,
 ରହ, ଆଜି ଟାଙ୍କେ ଛେଚି ଦେବି ମଜା ଛଡ଼ାଇ ପଡ଼ିଲୁ ॥”

ଚାହିଁଲୁ ହେଲା ଚାହିଁଆଖି,
 ଲଜରେ ବୁଲଇ ମୁହଁ ଓଡ଼ିଶାଟି ନେଲା ଥରେ ଜାକି ॥

ମୁହଁ ପୋତି ପଡ଼ିଲା ଝାଉଁଳି,
 ସରମେ ମଉଳିଗଲ କୁଆଁ ଲାଗି ଅବା ଲଜକୁଳୀ
 ମୁଁ ଗଲି ମୋ ନିଜ ବାଟେ ବୁଲି,
 ତଥାପି ଅବୋଧ ଶିଶୁ ‘ବାପା ବାପା’ ପଛୁ ଛାଡ଼େ ହୃଦ ॥

କମିଦାରଙ୍କର ଷଂଡ

ମିଥୁନେ ଗାର ଦେଇ ଆସାଡ଼େ ବେଉଁଷଣ
ସଦେଇ ଜେନା ଏସୁ କରିଛୁ ଭାଷା ମନ ।
ଫଳିବ କେରି କେରି ବିଲରେ ଘୁନା ଧାନ,
ଖଳାରେ ସାଇଦିବ କଳେଇ ଲୁପି ଥାନ ॥

ଓଲିଆ ବାଂଧୁ ଅବା ରଖିବ ଭାଡ଼ି ଘରେ,
ସେତିକି ସଂବଳ ତ ଗୋଟାକ ବରଷରେ !
ପଡ଼ିଲି ଆସାଡ଼ରେ ଅଛୁରି ଘାସ ଯେତେ
ବୁଲାଇଅଛୁ ମହୁ ଯତନେ ନିଜ ଯେତେ ॥

ବିଛୁର ଦଶ ଦିନେ ସାରିଛୁ ‘ଦୋଅଡ଼ି’ ସେ
ଖେଳୁଆ ପକାଇଛୁ ଆବର ମନ ତୋଷେ ।
‘ଗଲିଆ’ ମୁଦି ଯେତେ ଛୁଟିଛି ହୁଡ଼ିମାନ,
ପାଳକ ଏସୁ ମେଘ ନିଧୋକା ଚଷା ଜାଣ ॥

ଗଲିଣି ଏକ ମାସ; ହେଲଣି ଗରଭଣା
ପାଂଚିଛୁ କେତେ କଥା ଗୁପ୍ତୀ ସେ ତାକୁ ଜଣା ।
ଅମଳ ପରେ ରୁଣ ଶୁଣିବ ସାହୁଦର
ସୁଧ ତ ହେଲା ଦେଢ଼ା; ବଡ଼ ସେ ହରବର ॥

ତା’ପରେ ଆସୁଛି ତ ଆଗରେ ମାଣବସା
ଏଥର ପିଠାପଣା ହୋଇବ ଚଉକସା ।
ଆଗରୁ ଘରଣୀରେ କହୁଛୁ କରି ଆଂଟ
ଏ ସାଲେ ମାଘ ଶେଷେ ଭାଲିଆବାଡ଼ି ହାଟ,

ଯାଇ ମୁଁ ଆଣି ଦେବି ଗଢାଇ ଅଂଟାପୁତା
 ନ ଦେଲେ ସୁଆଗ ଯେ ଛୁଡ଼ିବ ଯଥା ପୁତା ।
 ହିଅର ନୋଲିହଲ ପଡ଼ିଛି ପୁଣି ବଧା
 ବଳଦ କିଣା ଦିନୁ, ସେ ଏକ ମହାଧନ୍ଦା !!

ନିତି ସେ ରୁଷିକାଛୁ ପଣଇ କଣ ଘରେ
 ଯେତେ ଯେ ମଣାଇଲେ ଫସର ଫାଟି ଗଲେ ।
 ନ ଦେଲେ ମୁକୁଳାଇ ହେବ ତା' ଅମାନତ,
 ଭରଣେ ଧାନ ଆଗୁ ରଖିବା ଉଚିତ ତ !!

ତା ପରେ ଅଛୁ ପୁଣି ଦେଏଣା ହାରୁ ହାତ
 ମୂଲିଆ ଦୋକାନରୁ କାଢ଼ିଆ ଟଂକା ଯାତ ।
 ହୋଇବ ଖରାଦିନେ ଗାଆଁରେ ରାମଲୀଳା
 ତା' ଭାଗେ ଭେଦା ତେର ନଉତି ଯା' ପଡ଼ିଲ ॥

ଦେବାକୁ ହେବ ପୁଣି ବୋହେ ତ ମୁଢ଼ି ଭୁଜା;
 ଆସୁଛୁ ଅଳପକେ ଚଇତ-ଘୋଡ଼ା-ପୂଜା ।
 ଶାଳୀର ବାହାଘର ବେସର ଅଛୁ ପୁଣି,
 ନ ଦେଲେ ମାଇପ ତ ଝାଡ଼ିବ କଲି-ମୁଣି ॥

ଛୁଆଣି ହେବ ଘର—ମୂଲିଆ ନେବେ ଭିଡ଼ି
 ମଜୁରି ଗୁରୁଆଣା ଜଣକେ, ଅଛୁ ବଡ଼ି ।
 ମନାସିଅଛୁ ପୁଣି ଯାଆଁ ଲା ବୋଦା ଏକ
 ମଂଗଳ ଚଂଡ଼ୀ ପାଖେ କାଟିବ ବୋଲି ବେକ;

ପୁଅର ବେମାରରେ ରଖିଲେ ଠାକୁରାଣୀ
 ନ ଦେଲେ ଅପରାଧ ଲଗିବ ଗୁରୁପ୍ରାଣୀ ।
 ତା ପରେ ଖଜଣା ଓ ଟିକସ ଅଛୁ କେତେ
 କୋରଖ ଡେରି ହେଲେ; ପାଟବ ପିଠି ବେତେ ॥

ଗାଆଁର ଜମିଦାର ବଡ଼ ସେ ଦୁରୁଦୀନ
 ପିଠାରେ ବସିଥିଲେ ସରବେ ଲଞ୍ଚଭଞ୍ଜ ।
 ନାହିଁ ତ ସତାରବେ ହେଲେ ବା ସେ ନିଆଁଟ
 ପାଉଣା ତାଙ୍କ ଆଗ ଶୁଭିବା ଯାଏ କଂଟ ॥

ଏ ବାଦେ ଅଛୁ ପୁଣି ସୁନିଆ ଭେଟି ମୋଟ
 ମାମଲ ରସିପତ ସବୁ ତ ଏକଜୋଟ !!
 ଏପରି କେତେ କଥା ସଦେଇ ଭାଲେ ମନେ
 ରଖିବ ଏକା ସେହୁ ଉପରେ ଅଛୁ ଜଣେ ॥

କେତେ ବା ହେବ ଧାନ ସବୁ ତ ସେଇଥିରୁ,
 ଛଦାମେ ନାହିଁ ଲଭ; ଖାଟୁଣି ବଡ଼ ଗୁରୁ !!

X

X

X

ଆସିଲା ଧାନକଟା—ହୋଇଲା ସେ ଆକୁଳ
 ସଦେଇ ଭାବେ ବସି କରିବ ଅନୁକୁଳ
 ଉତ୍ତମ ବାର ଦେଖି; ବଚନ ପରା ଗାଇ—
 “ବୁଧରେ ଠିଆବୁଣା; ଶୁକରେ ବସି ଦାଉ ।
 ବଢ଼ାଇଦେବ କ୍ଷେତ ମଂଗଳବାର ଦେଖି”
 ଏ କଥା ମିଛେ କହେ ପୋଥିରେ ଅଛୁ ଲେଖି ?

X

X

X

ହୋଇବ ଧାନକଟା, ସକାଳ କାଲି ହେଉ
 ଅଟଇ ଶୁଭଦିନ, ନାହାକ କଥା ଏହୁ ।
 ପାଇଲା ରାତି ମଠେ, ସକାଳୁ ଦାଆ ଧରି
 ହେବେ ଅଂଟା ଭିଡ଼ି ବଳକୁ ଗଲ ଚଳି ।

କାଶରେ ବଟୁଆ ତା' ମୁଠରେ ଗାମୁଛୁଟି
ପାଠଶାଳା ଖଞ୍ଜେ ଧରି ବାହାରେ ଧାନ କାଟି ।
ବରଷ ସାରା ଖଟି ଲୁଟିବା ଦିନ ଆଜି
ହସ ଓ ମୁଲକରେ ମୁହଁ ତା' ପଡ଼େ ଭାଜି ॥

ଦେଇଛି ମେଲି ପୁଣେ ପାଶୋରା ଗୀତ ପଦେ,
'କପଟପାଶା' ଭାମା ଧୀବର ଭଣେ ଛଂଦେ !
ମିଳିଲା ଯାଇ ବଳେ ଦେଖିଲୁ ସେ ଅଂଧାର,
ହୋଇଛି ଗୁରୁତାର ଫସଲଯାକ ତାର ॥

ପାଚିଲା ଧାନଗଛ ଭୂଇଁରେ ଅଛି ଖୋଇ
ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଧାନ ନାହିଁଟି ଆଉ ତହିଁ ।
କାଦୁଆ ଜମିଟାରେ ଲେଟୁଛି ସବୁ ପଡ଼ି
ପତର ପୂଜା ସବୁ ଯାଇଛି ତଡ଼ୁ ଝଡ଼ି ॥

ଦିଶୁଛି ହତଶିଶୁ ତାହାର ସୁନା-କ୍ଷେତ
ପାଚିଲା ଧାନ ତା'ର କଲ କେ ହା, ଏମଠା ?
ପଡ଼ିଲା ବସି ସେଥୁ ଶିରେ ସେ ଦେଇ କର
ଲେଟିଲା ଦାଆ ତାର ନୁଖୁରା ହଡ଼ପର ॥

ଜୀବନ ନ ନେଇ ଯା' ଦେଲା ଏ ଅପଦାତ
ଚୁଟିବ ଏ ଜଗତ କରେ ଯେ ଆତଯାତ ।
ଧରମ ଗଲୁ ଗୁଡ଼ି, ହେଲା କି କଲି କାଲ
ଗରିବ ବାପୁଜୀର ଗୁହାରି ଶୁଣି କାଲ-

ପାଲଟିଗଲେ ଦିଅଁ —କରିବ ଏବେ କିସ
ଅଂଧାର ଦେଖାଗଲା ତାହାକୁ ଦଶ ଦଶ ।
ଏସନ ବେଳେ ଦୂରେ ଶୁଭିଲ ହଂସାରଡ଼ି
ଦେଖିଲା ଚାହିଁ ଜେନା ଓଟାର ଧାନଭାଡ଼ି,

ଲଞ୍ଜକୁ ପିଟି ଉଠା ହୋଇଛି ଅରଜୁନ ।
 ସାଆନ୍ତ ଘର ଗନ୍ତ—କରିଛି ସବୁ ଚୁନା ।
 ଗୋଟାଇନେଲା ରାଗେ ପଥର ଏକ ତଳୁ
 ଲୁହଲା ଏକାଥରେ ଫଟାଇଦେବ ତାକୁ ॥

ଲଗିଲେ ଲଗୁ ପାପ, ବାଂଧୁବ ପଛେ ହାଡ଼ି
 ମାତର ସେ କଷଣ ବଳି ଯେ ବେଡ଼ି ମାଡ଼ି ।
 ଗାଆଁର ଜମିଦାର ତାଙ୍କର ଗନ୍ତ ସେହୁ
 ବଡ଼ ସେ ବଳୀୟାର କରିବ କିସ କେହୁ ?

ପଡ଼ିଲା ଖସି ଶିଳା, ଧରମ ସାକ୍ଷୀ କରି
 ଧୋଇଲା ବଲ ମାଟି ଲେତକେ ଆଖି ଭରି ।
 ମୁଁତରେ ହାତ କୋଡ଼ି କରମ ନିଜ ଦୋଷୀ
 ଅଇଲା ଧୀରେ ଘରେ ବାହୁଡ଼ି ଦୁଃଖେ ଲସି ॥

ପହଞ୍ଚି ଘରେ ସେହୁ ଶୁଣିଲା ଘରଣୀ ତା’
 କହୁଛି ‘ଶୁଣିଲଣି’ ହୋଇ ସେ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା—
 “ଆମର ନେତ ଗାଇ ଛୁଞ୍ଚାଇ ଆଜି ପଦା
 ସାଆନ୍ତ ଘର ବାଡ଼ି ଶୁଣିଲା ନିଆଁ ନଗା ॥

ପଠାଇଦେଲେ ବାବୁ ତାହାକୁ କାଞ୍ଚିହତା
 ମାୟୁଲ ଲଗିବ ତ ନଅଣା;—ଭଲ କଥା ।
 କାମୁଡ଼ି କୁଟା ଦାଂଡେ ଜଣାଣ କଲି ଯେତେ
 ଘେନିଲା ନାହିଁ ପରା ପିଆଦା କଥା ମୋଟେ ॥

ମାଗିଲା ପାନଖିଆ ନଗଦ ସାତଣା ସେ
 କାହୁଁ ବା ଦେଇଥାନ୍ତ ? ଥିଲା କି କିଛି ପାଣେ ?
 କରିବା ଏବେ କିସ—କହନ ରାଣ ମୋରେ
 କଉଡ଼ି କଡ଼ାଏ ତ ଖୋଜିଲେ ନାହିଁ ଘରେ ॥”

ଗୁହଁଲ ଥକା ହୋଇ ବୁଲଇଦେଲ ମୁଁତ
 ଦେହରୁ ବହେ ଝାଳ ପଇଟେ ନାହିଁ ତୁଂଡ଼ ।
 ଭୂନଟି ହୋଇ ତହିଁ ସବୁ ସେ ଶୁଣିନେଲ,
 ନିରାଶା ରୋଷେ ଶେଷେ ଭାଷିଲ, “ଭଲ ହେଲ ॥” *

ରେଂଗୁନ-ଯାତ୍ରୀ

ଗାଁ-ଶେଷେ ଏହି ଦେଖା ତ ଗଲଣି
ଛଟା ମାଟିର ଘର,
ସେ ତ ଇସ୍‌ଟେଶନ ଘର ।
ମୁହଁ ମୁଁଡ଼ାଉଛି ପେଟରୁଟି ତୋର,
ଛତା, ବାଡ଼ି, ଲଣିଟଣି ।
ତୁ ଧ' ଛତା, ବାଡ଼ି ଲଟକଣି ॥

ହଗୁରୁକୁ ତୁହି ପକା ଶୁଆଇ
ଖୋଇଦେ ଦୁଧ କଲେ
ଆଲୋ ପଡ଼ିଯିବ ଧରୁ କୋଲେ ।
କାନକୁ ବାଂଧ ଅଂଟାରେ ଭିଡ଼ି
ହୁଁଟିପଡ଼ିବୁ ଭଲେ ।
ଆଲୋ କଥା ମୋର ମାନ ଭଲେ ॥

ରଖିଛୁଟି ଆଲୋ ହଗୁରୁବୋଉ ତୁ
ବୃଜାଖାଇ ଦିଅଁ ଧଂଡ଼ା,
ପୁଣି ବଡ଼ଠାକୁରଂକ ଧଂଡ଼ା ।
ପୁରୀ ମୁଲକରୁ ଆଣିଥିଲୁ ପର
ମଗୁଣିର ମାସେ ନଂଡ଼ା ।
ଆଲୋ କେଳୁ ସାହୁ ପୁଅ ନଂଡ଼ା ॥

ଶୁଣିଯାଏ ପାଟି

ଦେବୁଟି ଜଡ଼ିତ

ବଟୁଆରୁ ଟିକେ ଏତା—

ମୋର ମନଟା ନାଗୁଡ଼ ପିତା ।

ଅଇଲବେଳେ ତ

କାନ୍ଦିଲ ଖୁଡ଼ୀ

ଭୁଲି ମୁଁ ପାରିବି କି ତା ?

ଆଲୋ ମନଟା ନାଗୁଡ଼ ପିତା ॥

ଠିଆହୁଅ ଟିକେ

ଦେଖିନଏ ଥରେ

ଗାଁକୁ ବୁଲଇ ଆଣି,

ସତେ ଆଉ କି ପାରିବା ଦେଖି ?

ବାହୁଡ଼ ଆସିବା

କିଏ ସେ ଜାଣିବ

ଠାକୁରେ ଅଛନ୍ତି ସାକ୍ଷୀ ।

ଆଲୋ, ଆମେ ପରା ନରମାଣୀ ॥

ଆଗରେ ଦିଶୁଛି

ଡାକ୍ତା ଆଗରେ

ଛୁଇଏ ଉଠ ବାଡ଼ି,

ତହିଁ ମିଶାଇଛୁ ମୋର ହାଡ଼... ।

ଟିକିଏ ବସିବା

ଗୁଲ୍ ତା ଗୁଲରେ

ଆଉ, ଦେଖିବା ଆଶା ରୁ ଗୁଡ଼ି ।

ପୁଣି, ଲେଉଟିବା ଆଶା ଗୁଡ଼ି ॥

ପାଗୁଲି କରୁଛୁ

ଦେଖିଲୁଣି ସେଠି

ପଧାନ ଘରର ଗାଈ,

ସଦା ବୁଲିଥାନ୍ତି ଉଦାଖାଇ,

ଟିକିଏ ଆଉଁଷି

ଦେଇଥାଏ ତାକୁ

କି ସୁନ୍ଦର ଆସେ ଧାଇଁ !

ଗୁହାଁ, ରଘୁ ପଧାନଙ୍କ ଗାଈ ॥

ଗୋଠରେ ଶୁଭ୍ରୁ ଧୂଡ଼ୁକା ଶୁଣ୍ଠମ
 ବଜାଏ ଗଉଡ଼ଟୋକା,
 ଆରେ ଉପରସାସାର ଲୋକା,
 ପଥର ଖଣିଠି ଗାଉଛୁ କେ ଗୀତ
 ନ ଅଛୁ ଦିଲେ ତା ଧୋକା ।
 ଛୁଡ଼ି ସେ କଥା ପଛକୁ ପକା ॥

ବାଜିଲାଣି ଘଠଟି ଦଉଡ଼େଇଂଜିନ୍
 ଅଇଲାଣି ଗୁହଁ ଗାଡ଼ି,
 ଅଣଗୁଣ ପରି ମାଡ଼ି,
 କୁଂପାନା ଘରର ରେଲ ପର ତାହା
 ଆସୁଅଛୁ ଧୂଆଁ ଛୁଡ଼ି ।
 ହୁଗୁରା ! ଦେଖିଲୁଣି ରେଲଗାଡ଼ି ॥

ଭାର-ବାବୁ ବସି କହୁଅଛୁ କିସ
 ଟିକଟ ବାବୁକୁ ଦେଖ ॥
 ହଲାଉଛୁ ଖାଲ ବେକ,
 ମାଗିବ ଇଲାଗେ ଲାଂଚ ନ ଦେଲେ
 କାଟିବ ମୋ ନାମେ ତେକ ।
 ଆଜି ଟିକଟ ବାବୁଂକୁ ଦେଖ ॥

ଛୁଡ଼ା ହୁଅ ଟିକେ ଟିକଟ କରି ମୁଁ
 ଆସୁଚି ଇଲାଗେ ଧାଇଁ,
 ଭୁବ୍, ଯିବୁ ନାହିଁ ରାଣ କାହିଁ,
 ହେବୁନି ଛୁନିଆ ଅସୁଚି ସହଲେ
 ମଲା, ଶକଉଛୁ କାହିଁ ପାଇଁ ?
 ଆଲୋ, ଛୋପର ପଟିବ ନାହିଁ ॥

ସୁନାଟି ମୋହର ଭୂନା ହୁଅ ରୁହ
 ଗଲେଟି ରେଂଗାମ ଭୂଇଁ,
 ଶୁଣ୍ କହୁଛୁ ତୋ ଦିହ କୁଇଁ ।
 ଗଢାଇ ଆଣିବି ରୂପାର ପାହୁଡ଼
 ଭବନା ନ କର ରୁହ ।
 କରୁଛୁଟି ପଣ ମୁହିଁ ॥

ସାହୁ ଜମିଦାର ଡର ନାହିଁ ସେଠି
 ସରବେ ଚଉଦପାଆ,
 ମୁଁ ଲୋ ବଳେ ପିଟି ଚାରିବାହା,
 ଦାହା ଅରଜିବି ଘରର ଘରଣୀ
 ତୁ ତ ରଖିବୁ ସାଇତି ତାହା ।
 ହେ ତୁ, ତୁନହ ମୋ ମୁଠ ଖାଆ ॥

ପହଲି ରଜ

—ଆଗ ରାତି—

ମଦୁଆ ନିଶାର ଗହମ ପହଡ଼

ଭାଜି ଭଲ ହୋଇ ଭାଜି ତ ନାହିଁ,
ହେଁସି ହେଁସି ପୁଣି ଅଦନିଆ ମେଘ
ଥାପୁଡ଼ାଇ ତାକୁ ଦିଏ ଶୁଆଇ ।

ପାଇବ ନାହିଁ କି ଆଜି ଏ ରଜନୀ

ଗୁହଁ ଗୁହଁ କଷା ହେଲଣି ଆଖି,
ଛୁଇଲିଗା ନିଦ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼େ
ଭାସି ପଡ଼ା ବେନି ରହୁଛି ଲାଗି ।

ପୂରୁଷ ଦିଗରେ ଫସର ଫାଟିନି

ରବିନ ତ କାହିଁ ତାମରାକାଉ,
ମଶାଣି ବାଟରେ ଶଗଡ଼ିଆ ଭାଇ
ଗୀତ ତ ନ ଶୁଭେ ସେପରି ଆଉ ।

ସରଗ ଘରର ନୂଆବୋହୂ କେବେ

କୁହୁଡ଼ି ଓଡ଼ଣା ମଥାନେ ଟାଣି
ବାସି ଭରଫୁଲ ନେବ ଗୋ ଓଲାଇ
ଛୁଟିଦେଇ ନାଲି ଗୋବରପାଣି !

ପୂରୁବ ଅଗଣା ଲିପାପୋଛା କରି

ଛୁଇ ଆଲୁଅରେ ପିଠଉ ଗୋଳି
ହୁଂରୁଜନା ତାର କେବେ ସେ ଆସି ଗୋ
ମେଘ ଆଡୁ ଆଲୋ ଦେବ ଗୋ ବୋଲି ?

ଅସରଂଦ ସତେ ଆଜିର ରଜନୀ

ଚିଡ଼ିଲଗେ ବଡ଼ ନ ପାହେ କିଆଁ,
ତା ସଙ୍ଗେ ଜୁଟିବି ଅକାଳ ବରଷା
ପୋଡ଼ପାଡ଼ ମେଘେ ନ ଲଗେ ନିଆଁ ।

ସଜ ରଜ ସଜ ସବୁ ମଉଜକୁ

ନିଆଁ ଲଗା ମେଘ ଦେବ କି ସାରି
କଂଟା ଲଗେ ଶେଘ, କଡ଼ି ଲେଉଟାଇ
ଗାଆଁରୁ ଏ ବେଳା କଳଂଦ ବାରି ॥

ଆଗରୁ କହୁଛୁ ରେବଟା ଆଇକୁ

କାନେ କାନେ ତାର ପକାଇ ଶୁଣ
“ଡାକିଦେବୁ ମୋତେ ବଡ଼ସଖାକୁଟି
ନୋହଲେ ଦେଖିଥା ଭାଜିବ ଟାଣ ।

କାହିଁ ନ ରୁଣୁ ସବୁର ଆଗରୁ

ଉଠାଇଦେବୁ ଲେ ଶେଘରୁ ମୋତେ
ଆଗ ହୋଇ ମୁହଁ ପୁନାପାଗ ନେବି
ଦେବୁ କି ନାହିଁ ତୁ କହନି ସତେ ?”

ଡମ୍ବୁଣୀ ସଞ୍ଜରୁ ମାଆକୁ ଡାହାର

ଢିଆରି କହୁଛୁ ବହୁତ କରି
“କାଆ ନ କରୁଣୁ ବୋଉ ଲେ, ତୁ ମୋତେ
ଉଠାଇଦେବୁଟି ସେଦିନ ପରି ।

କାନ୍ଦବନି ସତେ ଛୁଇଁଛୁ ମୁଁ ଆଖି
ଆଉ ଥର ପର ନ କର କୋପ ।”
କଥା ଶୁଣି ତାର ଆକଟିଲେ ମାଆ
ତନୁଥର ଦେହେ ପକାଇ ଛେପ ।

“ଏଡ଼ୁଟିଏ ହେଲୁ ହେଜ ତୋ ନ ହେଲ
ହାତ ସାନଠାରୁ ହେଲୁ ତୁ ଉଣା
ବକ ବକ କରି ଅନାଉଛୁ ଖାଲି
ହାଇପଡ଼ିଣାଏ ଦେବେ ଉଲ୍ଲିଶା ।

ଇମ୍ମିତିକା କଥା କହୁଛନ୍ତି ପରା
କେତେ ଥର ତୋତେ କରିବି ମନା
ଉଠାଇବ ଭୂତ ରାତିରେ ନିରସ୍ତେ
ଏଡ଼େ ଟୋକାଟାର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅନା !

ଆଖି ଆଗେ ପରା ଘଟିଥାଇ ମୋର
ଆଉ ହାଇ ଶ୍ରୀମା ଗଉଡ଼ ବାଆ
ଦିନେ ପରା ସତେ ଗୋସାଣି ହାବୁଡ଼େ
ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା—ଦଇବ ହାହା !

ଆଖୁ କଥାସାରେ ଦେଇଥାନ୍ତା ମୋଡ଼ି
ତେଜା ପଥରରେ, ରଖିଲେ ଦିଅଁ
ମାଆ ଅଁଲେଇ କୋଟି ପରଶାମ
ଡାକିଦେଲେ ପରା କରିବେ ‘ଓଅ’ ॥”

ତରୁଟ କହିଛୁ ଆଖିକୁ ତରୁଟି
“ଖୁଜି ଲେ ରାତିରୁ ଉଠାଇଦବୁ
କେତେ କାମ ଅଛି ଅଂଟିବନ ବେଳ
ଛୁଅଁନି ମୋ ଦିହ—ଦେବଟି ସବୁ ?

ଗହଣାଯାକ ତ ମାନିବାକୁ ବେଳ
 ଦେଲା ନାହିଁ ଆଜି କରିବ କିସ
 ବୋହେ ପୁଣି ଘଷି ପକାଇଲି ପିଠା
 ଗୋଟାଏ ହାତ ନା ଦଶ ପତଶ ?

କାଠୁଆଏ ପୁଣି ବାଟିଲି ହଳଦା
 ପିଠଉ ବାଟିଲି ଦୁଇଟା ଶିଳ
 ଗୁଡ଼ଜକୁ ଯେତେ ଡାକିଲି, ମାଠେଇ
 ଗୁଲିଗଲ ପର ! ମଲ ଛଇଲ !!!

କଉଡ଼ି ଖେଳରୁ ଚଂକଳନ ଦିଲେ
 କହୁଲରୁ ଦେଲା ମୁହଁକୁ ମୋଡ଼ି
 ଦେଖିନି ଛେପର ଗେଲବସର ମୋ
 ଭାଇ ବି ତା ସାଥେ ଠିକଣା ଯୋଡ଼ି ।

ରାଜରେ ପୁଣି ଘଇତା ମାଇପେ
 ଅଛନ୍ତି ନା ଏଇ ହଳକ ଏକା
 ସାତ ରାଣୀଙ୍କଠୁଁ ବଳି ତା ଦମାକ
 ଇମିତିକା ବୋହୂ ନ ଥେଲ ଦେଖା ! !

ଦେଖିନି ଆଉ ମୁଁ ଭୁଆସୁଣୀ ବୋହୂ
 ତାଠାରୁ ତାଠାରୁ ଦେଖିଛୁ ବଳି
 ପଥାନ ବୋହୂ ତ ଏଡ଼େ ଘର ଝୁଅ
 ଖଟିଛନ୍ତି ପାଦେ ସାତ ପୋଇଲ ।

ତା ପାଦ ଆଂଗୁଠି ନଖ-ଧୁଆ ପାଣି
 ସାଥରେ ଏଇଟା ହବ କି ସମ
 ଚୁଛାଟାରେ ଖାଲି ଦେଖାଏ ଭଡ଼କ
 ଦେଖିଛୁ ବହୁତ ଅଲଣା ତମ ।

ମଲ ରେ ଉଠମ କେତେ କାମ ଅଛି
 ବସିଲେ ଏଠାରେ କି ହବ ମୋର ?
 ଶୁଣିଲେ ସେ ପୁଣି ବସାଇବ ହାଟ
 ବରୁର ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ତାହାର ।

ଯାଉଛି ଲୋ ଖୁଡ଼ି ବଡ଼ସକାଳରୁ
 ମନେକରି ମୋତେ ଦେବୁଟି ତାକି
 ଏଗୁରୁଂକ ନାଆ ଧଇଲେ ସିନା ମୋ
 ଖାଇଲ ପତରେ ପଡ଼ିବେ ମାଛ !”

*

*

ମାଣିକ ହିଅଟା ଶକେଇ ଶକେଇ
 ହାଲିଆରେ ଇଲେ ପଡ଼ିଛି ଶୋଇ
 ଫଳପହରରୁ ଖାଇ ନାହିଁ କିଛି
 ତାକିଲରୁ ମାଆ ଚଂକିଲ ନାହିଁ ।

ହେଁସୁଟାରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ସେ ଶୋଇଲ
 ଏଡ଼ିକି ଖୁମାଣୀ ଟୋକା ବକଟେ
 ବାଆ ତା ହାଟରୁ ନାଲି ଛିଟ ବାଛି
 ଆଣିଥିଲେ ପରା ମନ ଉପରେ ।

ମାତର ହିଅର ମନକୁ ସେ ଛିଟ
 ଗଲ ନାହିଁ ବୋଲି ଦେଖୁଥା ନାଟ
 ଲୁହରେ ପରା ସେ ଭସାଇଲ ମନ୍ତ୍ର
 ପଶିଲ କଣରେ ଦେଇ କବାଟ ।

ଯେତେ ସେ ତାକିଲେ ଫାଟିଫୁଟି ଗଲ,
 ବୋଉ ତା ଶେଷରେ ପକାଇ ରାଣ
 କରାଇଲେ ଠାଆ; ତଥାପି ପରା ଲୋ
 ଭଜିଲା ନାହିଁ ତା ଟାଣ ଗୁମାନ ॥

*

*

*

ଗଉରୀ ହିଅଟି ବଡ଼ ବୋଧା ସତେ

ମାଛକୁ ନ କହେ ମଧର ବୋଲି
ବାପା ତା ଗରବ ମୂଲ ଲାଗି ଖାଏ

ମାଆ କୁଟେ ଧାନ ନଈ ଦିଗଲି ।

ଏଡ଼ିକି ହିଅଟେ ଘରଟା ଯାକର

ପାଇଟି ପତର ଭୁଲିଏ ଏକା
ତଉଲ ମୁହଁଟି ତଉଲ ନ ହେବ

ପାତଳ ହସ ତ ରହୁଛି ଲେଖା !

ରାତିଟା ପାହୁଲେ କାଲି ହେବ ରଜ

ନାହିଁ ନୂଆ ଲୁଗା ପାଇବ କାହୁଁ ?
ତଥାପି ତାହାର ମିଠା ଆଖି ତଳେ

ନାହିଁ ତଳେ ହେଲେ ଦୁଃଖର ଦାଉ ।

ସଦା ହସି ଖୁସି ପାରିବଟା * ଭଲ

ଖେଳି ବୁଲି ନଈ କଟାଏ ଦିନ
ଆହା କରିବାକୁ ସାହା ଯାର ନାହିଁ

ବାହା ତାର ସିନା ଗୋପୀ-ଜୀବନ ॥

*

*

ପାରିଜାତ ଆହା ପାରିଜାତ ସେ ତ

ରୂପେ ଗୁଣେ ପୁରୁ ଫୁଟିଲୁ ଫୁଲ
ଆଖ ପାଖ ଗାଆଁ ଦଶ ପରିଶରେ

ନ ଥିବ ଗୋଟିଏ ହିଅ ତା ଭୁଲ !

ବଡ଼ ଶରଧାର ଝିଅ ସେ ବୋଉର
 ବାପା ତା ଯାଇଛି ଚେନ୍ନାଇ ଦେଶ
 ପ୍ରତି ଗୁରୁବାରେ ପଠାଏ ଚିଠାଉ;
 ପୂଜା ପରବରେ ହେବାକୁ ବେଶ ।

କେତେ କିସମର ପଠାଏ କବଟା
 ରେଶମ ସୂତାରେ ହୋଇଛି ବୁଣା
 ମେଥମ ସାହେବ ଦିନ ଲାଗି କେତେ
 ପଠାଏ କାଠଲ, ନୂତନ, ଗୁଣା ।

ଗାଁ ଯାକରେ ସେ ସଭିଂକର ଆଖି—
 ଦିଶିଲ ଭଲିଆ ଝିଅଟେ ଏକା
 ମାଆମାନେ ଝୁଏ ନ ମାନିଲେ ବାଗ
 ଦିଅନ୍ତ ପରା ଲୋ ପାର ଭଲିଖା !!

ନୂଆ ଯଉବନେ ଦେଇଛି ସେ ପାଦ
 ଦିହଟି ତାହାର ମାଜିଲ ପର
 ବଚନ କହିଲେ କାନକୁ ନ ଶୁଭେ
 ପାହାଂତା ପହର ଫୁଟିଲ କଲ ।

ଲଜ ଶରମରେ ଚଟୁଲ ଓଠଟି
 ଅଳସେ ଅଳପ ପଡ଼ିଛି ନଇଁ
 ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ପୋଷଣ କୂଳରେ
 ସତେ କି ସେ ଅବା ଫୁଟିଲ କଇଁ !!

ସାତ ସରିସାରେ ପାରିଜାତ ସମ
 ଝିଅଟିଏ ପରା ମିଳିବ ନାହିଁ
 ଗୁଞ୍ଜଳ ଗୋଟିକେ ଗଢ଼ିଛି କି ଧାତା
 ରୂପକୁ ତାହାର ଉପମା ନାହିଁ !

ଅଧ ରାତି ଯାଏ ନିଜ ଘରେ ବସି

ସଜାଡ଼ୁଥିଲା ସେ ଶହଶା ବସି

କଲଗେ ପଡ଼ିଛି ଘୁମାଇ ଆସିବେ

ସପନେ ଓଠଟି ଉଠୁଛି ହସି !!

ସବୁଏଁ ସେ ଯାହା ପୁରେ ଅଚେତନ

ଉଠିବେ ଛନକେ ପାହଲେ ରାତି

ରାତିଟା ପାଇଲେ କାଲି ପରା ଓଷା

ବରଷକେ ଥରେ ଏ ସଂକରାନ୍ତ !!

—ପହଲି ରଜ—

ଏହନ ସମୟେ ବୁଢ଼ିଲା ମଠେଇ

ପୁରୁବ ଆକାଶେ ଫୁଲୁଆ ତରା

ହେଁଶୁ ଅଳତାରେ ଚିତା କେ ଲେପିଲା

ସରଗ ଦୁଆରେ ଆଜି ଏ ପରା !!

କାଆ କାଆ କାଆ ଦିନଥର କୁଆ

ପ୍ରତି ଦୁଆରେ ତ ଗଲଣି ଡାକ,

ସେ ଯାର ଉଠିଲେ ଆଖି ମଲି ମଲି

ନିଦରେ ଭୁଲତା ରହୁଛି ଲାଖି !!

ଗୁଣିଆଡ଼େ ବେଗେ ଶୁଭିଲା ଚନ୍ଦ୍ରଲ,

ହୁରି ଶବଦରେ ଉଛୁଲେ ସାହ

ବରଷକେ ଦିନେ ଆଜିର ଓଷାଟି

ଜଗତେ ଏହାର ଭୁଲନା ନାହିଁ !!

ମେଲ ହୋଇ ସବୁ ଗାଆଁର କୁଆଁରୀ

ସ୍ନାହାନ ସକାଶେ ଚଳିଲେ ଧୀରେ

ଶରତର ଧଳା ବଳାକା ଧାଡ଼ିଏ

ଭାସିଯାଏ ଅବା ଆକାଶ-ତାରେ !!

ଗଉରୀ ଗୁଲଇ ସଭଂକ ଆଗରେ
ଗଣି ଗଣି ନିକ ପକାଏ ପଦ
ପାଦ ନଖ ତାର ଧୂଳିରେ ଲୁଚିଛି
ବଞ୍ଚିଶୀରେ ହଜା ଅଧେ କି ଛଂଦ !!

ଥର ଥର ଲାଜେ ଗୁଲେ ସେ ଭରସେ
ସମତାଳେ ଲଘୁ ଚରଣ ଗୁଲି
ଚିତ୍ରକ ମିଶିଛି ଉତ୍ତଳେ ତାହାର
ଶ୍ରମଝାଳ କଣା ଅଳପେ ଡାଳି !!

ଶଇଳ ଅନୁପେ ବନ-ବାଥ ଗୁଲ
ପଡ଼ି ମିଶିଛି କି ହୋଇ ସମାନ
ତେସନ ତାହାର ଘନକେଶ ଗୁଲୁ
ସୁଠାମ କପାଳ ଆଦରେ ଜାଣ !!

ତା ପଛେ ଗୁଲଇ ମାଣିକ ଝଟଡ଼
ଝୁଞ୍ଚି ଶୋଣିତରେ ଭସାଇ ପଥ
ଉଛନ୍ତି ସେ ବଡ଼, ଓଷା ପର ଆଜି
ମାନୁନାହିଁ କା'ର ବାରଣ ଶତ !!

ଗୋଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ ତା ବାଜି ସେହୁ ଘାସେ
ପଡ଼ଂଭାଣି କେତେ ଥର କେ ଜାଣେ
ପଛୁ ତା' ଭରତ ଧରି ସମାଲଇ
ବଡ଼ ହୁସିଆର ପକ୍କା ସେ ଜଣେ !

ଏଡ଼େ ଖରଖରା ଟୋକା ସେ ଚତୁର
ଛଟକେ ବଚନ କହଇ ହାଣି
ଦିଶୁ ନାହିଁ ବାଟ ଆଗରେ ଯେ ପଥ
ହରିଶୀନୟନା ଅଳପ କାଣୀ !!

ଆନ କିଏ ଭାଷେ, ‘ବିଜୁଳି ଖଡ଼ିକା’
 ଧୀରେ ପରିହାସେ କରି ଚ୍ଛେପରା,
 “କାନି ଲାଗି ବାଡ଼େ ଚିରଲଣି ଫାଳେ
 ବାହାରୁ ଝରଇ ଚକତ-ଧାରା ॥”

ଆନ କେ ଆକଟି କହଇ, “ଦୋଷଟି
 ହୋଇଥାଉ ତୁ ଲେ ମରଦ ହେଲେ
 କଥାରେ ତୋହର ବାଟୁଳି ନ ବାଜେ”
 ଥଟ୍ଟା ଦରହାସେ ବଚନ ଗେଲେ ॥

ଦଳେ ଦଳେ ବାଲା ମିଳିଲେଇଁ ଡରା
 ନିଜନ ସରସୀ ବିଜନ କୁଲେ
 ସଜଫୁଟା କଇଁ ବିକଶିଛି ଯହିଁ
 ହସିଉଠେ ଯାହା ଶିଉଳି ଫୁଲେ ॥

ବଂକେଇ ନିଉଲ ଗୁରୁ ଇଂଦୁ ରେଖା
 ତୋଟା ଆଡ଼ୁଆଲେ ଗୋପନ ଲାଜେ
 ଦୁରୁ ଶଗଡ଼ିଆ ଗୀତ ଭାସିଆସେ
 ଦେଉଳରେ ଶଂଖ ଆଲତ ବାଜେ ॥

ସ୍ନାହାନ ସକାଶେ ବଡ଼ ଡର ଡର
 ତରୁଟ ଡାକୁଛି ଦଡ଼ିକୁ ଦଡ଼ି
 ବେଗରେ ଆସି ଲେ ଉଛୁର ହୋଇଲା
 କେତେ କାମ ଅଛି ସିଆଡ଼େ ପଡ଼ି ॥

ରେବତୀ ବଡ଼ ଖରଖରମୁହାଁ
 କହିଲା ଡଡ଼ି, “ରଝ ତୋ କାମ
 ହିଅ ବାହାଦର ସତେ କି ସିମିତି
 ସହୁ ନାହିଁ ତର, ଆରେ ଯାଆ ମ ।”

ତୁଠ ପଥରରେ ବସି କେ କୁଆଁରୀ
 ମାଜୁଥିଲା ତାର କନକ ରୁଡ଼ୀ
 କହିଲା ଛଟକେ, “ବଳିଲଣି ସତେ
 ନାନା ମୋ କଥାରେ ସପତ ବୁଡ଼ି ॥”

କଥା ତା ପାଟିରୁ ନ ସରୁ ଆନ କେ
 କହିଲା, “ରଖିଦେ ଗ୍ରେପସ୍ ତୋର,
 ଘଡ଼ିଏ ଦିନକୁ ମାଜିଲେ ନଠାଇ
 ରସିନେବେ ତୋତେ ଆସି ଲୋ ବର ॥

କେତେବେଳେ ବସି ହେଉଥାଉ ମାଠି
 ଆଜହୁଁ ଇମିତି ଅଛି ତ କାଳ
 ଘଇତା ଅଇଲେ କେତେ ଛଟା ତୋର
 ବାହାରିବ ନାହିଁ ଆଲୋ ମାଆ ଲୋ !!”

ପାରିଜାତ ଦୂରେ ଛୁଇଁଏ ପାଣିରେ
 ଶୁଖୁଥିଲା ସବୁ ନୀରବେ କଥା
 ତର ତର ହୋଇ ବାହାରିପଡ଼ିଲା
 ଚପୁଡ଼ା କାନରେ ଘୋଷ୍ଟ ତା ମଥା ॥

ପାର ଦେଖାଦେଖି ସଭୁଏଁ ବେଗରେ
 ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଫେରିଲେ ଘରେ
 ହସର ଲହର ଖେଳାଇ କପୋଳେ
 ବଚନ ନ ଧରେ ଜବା ଅଧରେ ॥

ସଭୁଏଁ ଫେରିଲେ ଓଢ଼ା ବାସ ଜଡ଼ି
 ଶିଥିଲ କେଶ କା’ ଚରମେ ଲେଟେ
 ଓଢ଼ା ବସନର ଶୁଅ ଅବକାଶେ
 ଜାନୁ ଯଉବନ କାହାର ଫୁଟେ ॥

ମାଣିକଟା ଏଡ଼େ ଭରତରା ସତେ

ନ ମାନବ ସେ ତ କାହାର ବୋଲି
ଆକଟି କହିଲେ ଓଲଟ ଜବାବେ
ପିଟିବ ଉଦରେ ନ ଡରି ଡୋଲି ! !

ଲୁଗାପଟାରେ ତା' କିଛି ନାହିଁ ବାଗ

ଥରକୁ ଥର ତା' ଯାଉଛି ଫିଟି
କାଶରୁ କଲସୀ ରଖି ପଥ ପାଶେ
ଭିଡ଼େ ପୁଣି କଷି ଦାଂତ ନକଟି ॥

ଆଗରୁ ସଜନୀ ଦରହାସେ କହେ—

“ଆଆ ତୁ ପଛରେ, ଯାଉଛୁ ଆମେ
ହାନିଲାଭ ହେଲେ ଦେବୁ ନାହିଁ ଦୋଷ
ଆମେ ଗଲୁଁ ଆମ ଆପଣା କାମେ ॥

ପଛରେ କାହାକୁ ଦେଇଛୁ କି କଂଟ

ଛଳ କରି ରହୁ ସେ ଲାଗି ଏଡ଼େ
ଏଡ଼େ ଥର କଥାଁ ଫିଟେ ତୋ ଖୋସଣି
ଦେଖାଇ ହେଉଥା ଗ୍ରେପର କେତେ ?

ଗ୍ରେରଗୋଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ଭୋଅରଟା

ଅଂଧାର ବସିଛୁ ବାଟରେ ଜଗି
ଅଭିଭା ଟୋକାଟା ଏଡ଼େ ଛଟା କଥାଁ,
ଚେତରୁ ଶେଷରେ ନଜେ ଲେ ଭୋଗି ॥”

ମାଣିକ ରାଗରେ ଝପଟି ବେଗରେ

ପଛରୁ ଓଟାରି ଧରେ ତା ଖୋସା
ମଲି ମଲି ବୋଲି ସଞ୍ଜ ଛୁଡ଼େ ଝୁରି
“ନ ହେଲା ପଛକେ ଥଳ ଏ ଓଷା ॥”

ଏସନ ସମୟେ ଆନ କା ପଣତ

ବାଡ଼ରେ ଅଟକି ଚିରିଲା ଫାଲେ

ଅପବାଦ ଭୟେ ପରମାଦ ଗଣି

ବିରୁଦ୍ଧ ପୋତିଲା ତଳକୁ ଶଲେ ॥

ହୁଏ କେ କହିଲା—“ରେ ନବ ଛଇଲା,

ଝୁରଇ କେ ତୋତେ ଆକିଟି ଦୂରେ

ନୋହିଲେ କିପାଇଁ ଚରଂତା ପଣତ

ସତ କଥା ରାଣ କହନି ତୁରେ ॥”

ସତ୍ତ୍ୱେ ହୁଏଲେ ଲଗିଲା ଟାପର

ବିରୁଦ୍ଧ ଭୁଇଁରେ ଗଲ କି ମିଶି

ସତ୍ତ୍ୱେ ମଉନ ଯେଣୁ ଗଲ ଦୂରେ

ସାହୁର ପହଲି ଘରଟି ଦିଶି ॥

*

*

*

କି ଯୋଗରେ ମାଆ ପାଇଥିଲି ତୁଆଁ

ସାତ ଅଲକ୍ଷଣୀ ଉଆଁସୀ ରାତ

ମେଘୁଆ ପାଗଟା ଭଲ ହୋଇ ଖରା

ପଡ଼ିଲାନି ଆଜି ସବୁ ଯେ ମାଟି ॥

ଗରଭଣୀ ନାହିଁ କୁଣୀ ସମ ଭାଷା—

ଆକାଶଟା ଦିଶେ ମଇଲା ଝୁଲି

ନବ ତମାଳର ନୀଳ ପତରକୁ

ନେଡ଼ିରେ ଅବା କେ ଦେଇଛୁ ଦଳି ।

ବରଷ ମଳିନ ସକଳ ଭବନ

ସୁଲୁ ସୁଲୁ ହୋଇ ବହୁତ ବାଆ

ଗାଁ ହାଟୁଆଏ ହାଟପାଳି ଜାଣି

ଝେପାଗକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେଣି ନାଆ ।

ଗାଁ ମୁଞ୍ଚ ଖାଇ ସାପକଟା ନର

ଧୀରେ କୁଳୁକାଳେ ଯାଉଛୁ ବଡ଼

ନାଉଁଶର ଗୀତ ଆହୁଳ ସାଥରେ

ବାଜି ରଖି କିଏ ଯାଉଛୁ କହ ?

ଦୂର ଅନ୍ଧାର କେଉଁ ରଜାପୁଅ

କଟୁଥାଲ ସୁତ ହୋଇଲେ ସାଥୀ

କେଉଁ ସାଧବର ବୋଇତ ଭଞ୍ଜିଲା

ଦୂର ଦରିଆର ଉଜାଣି କାଟି ॥

ସେହି କଥା ଆଜି ନାଉଁଶ ଗୀତରେ

ଡେଣା ମେଲି ଅବା ଆସୁଛୁ ଭାସି

ତରୁଣ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପାହାଡ଼େ

ଉଇଁ ଆସୁଅଛୁ ତମିର ନାଶି ॥

ପାଶ କାଟି ଭେଳା ଯାଉଥାଏ ଭାସି

କେଉଁଟ ଗାଉଛି ସେହି ନିଶାଂତେ

“ଝଡ଼ି ବରଷାରେ ପଶିଆ ମୁଞ୍ଚେଇ

ପାରି କରିଦେବ ମୁହଁ ସାଆଁତେ !!”

ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଲ ତମିର ହଜିଲା

ସଜଳ ଆକାଶ କଜଳ ଦେହେ

ଅରୁଣ ଆଲୋକ କରୁଣ ପୁଲକ

ତାଳିଦେଲ ଅବା ନିବିଡ଼ ସ୍ନେହେ ॥

✱

✱

ରୁରୁମଣି ବଧୂ ସମ ଯ ଧରଣୀ

ମୁହଁ ରୁ ଚୁଟିଛି ସକଳ ଶିଶୁ

ଅହାଲ ଉହାଡ଼େ ଅଳସେ ଫୁଟିଛି

ଅଳପ ଆଲୁଅ ବଉଦ ଚର ।

ଘରେ ଘରେ ଆଜି ବସିଥିବୁ ମେଳା

ଆଜି ପରା ରଜ ବରଷ ପରେ

ଯଉବନ ତାର ପଦତୋଳା କି

ପଡ଼ିଥିବୁ ଆଜି ପ୍ରତି କାନରେ ?

ଧରଣୀର ମାଟି ଆଜି ପଡ଼େ ଫାଟି

କ୍ଷିତି ଗଂଧେ ପୂରି ଉଠୁଛି ଦିଗ

ମାଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁଷ୍ପ ଏ ବୃକ୍ଷ

ସମୀରଣ କାନେ କହୁଛି କିଏ ?

ମାଟିର ଏ ଧରା ରଜବତୀ ଆଜି

ଯଉବନ ତାର ଆସିଛି ଫେରି,

ବରଷକେ ଥରେ ଆସିଛି ପରା ସେ

ନ ଆସିଲା ପରି ସରଗ ଶିରୀ ॥

ରୁଷି ରୁଷି ପାଶେ ଆସିଛି କି ଶେଷେ,

ଛପି ଛପି ତାର ରୂପର ଚୋର

ପରଶେ ଯୋଡ଼ିଛି ଅତି ବିଚକ୍ଷଣେ

ଅପୂରୁବ କିବା ପୀରତି ତୋର ॥

ରୂପରସେ ଧରା ପିଇ କି ମଦରା

ଉଚ୍ଛାଟି ହୁଅଇ ଅଧୀରେ ଆଜି

ଆସିଛି ଆସିଛି ନବ ଯଉବନ

ଅଚକିତେ ନବ ଜୀବନ-ରାଜ ॥

ପୁରେ ପୁରେ ଆଜି ଲଗିଛି ଉଛବ

ଠାବେ ଠାବେ ବସେ କୁମାରୀ-ସଭା

ଶୂନ ଓଡ଼ିଶାର ଚୀନ ଆଡ଼ୁ ଆଲେ

ଝରି ଦିଶେ ଗୁରୁ ସଜଡ଼ା ଗଭା ॥

ଚରମେ କାହାର ଗାରୁଡ଼ିଆ ସମ
ମରୁତ ଖୋଲାଏ ସାପର ବେଣୀ
ସାରୁ ଭରୁ କା'ର ଭଂଗୀରେ ଜଣେ
ହେଲାରେ ଏକାଠି କୋଟିଏ ଏଣୀ ॥

କିଏ ସେ ପାରିବୁ ଅତି ଯତନରେ
ନବ କେତକୀରେ ଆପଣା ଜୁଡ଼ା
କିଏ ସେ ଘୋଷିବୁ ଶ୍ଵେତକର୍ମ ପୁଣି
ଆନ କେ ଖଞ୍ଜିବୁ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ॥

କାହାର ନିତଂବ ଗୁରୁଭାବ ଭରେ
ମଲି ମଲି ରାବ ଗୁଡ଼ିକ ବାସ
ସବୁ ଉରଜକୁ ଗୁରୁ ପୀତପଟ
କାହାର ନ ରଖି ଲଭଇ ସାସ ॥

ମୁରୁଖାଳ ବାହୁ-ପଟେ କା ବଳୟ
ଦ୍ଵି ଡାହା ଜହର ଗୋଭକୁ ହରେ
କପୋଳରେ କାର କସ୍ତୁରୀ-ବିଂଦୁ
ଗୋଲା-ଗୋରୁଚନା ସାଥରେ ଜଳେ ॥

ଶାଶ-ତରବାର କାହାର ନୟନ
କଜଲର-କୋଷ ଅବୋର ରଖେ
ଚଂଦନ ଲେଖା ସିଂଦୂର ମଖା
ଚିତ୍ରେ କାହାର ପୀବର ବନ୍ଧେ ॥

ନିଧୁବନ-କଳା ଅତି କରୁଣା
କେ' ବର-ଯୁବତୀ ଦୂରରୁ ଚାହିଁ
କୁମାରୀ ଜୀବନ-ଧୁନା ଶାସ୍ତ୍ର ଭଳି
ଗୋପନେ ରୁହାଏ ଅଶ୍ରୁ-ନୟନ ॥

ପାରିଜାତ ଆଜି ପାରିଜାତ ସମ

ଚଂପା ହଳଦାରେ ସାଜିଛି ତନ୍ତୁ

ହରିତ ବସନେ ସାଜିଅଛି ଦେହ

ବାଲରେ ଖୋସିଛି ନିଆଳୀ ବନ୍ତୁ !!

ମାପିଦେଲା ପରି ସବୁ ପଦ ବେନ

ଗୋଳା-ଅଳତାରେ ଦିଶୁଛି ତୋରା

ରଂକ ମିଥୁନ କି ନାଲି କମଳରୁ

ରଂଗ କୋଷଟି ତା' ଆଖିରୁ ଗେରା !!

ତଉଲ ମୁହଁଟି ତଉଲ ହେବନି

ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଧୋଇଛି ଅବା

କୋମଳ ଭାଲରେ ଫି ଦୂର ବଂଦୁ

ଫୁଟି ଉଠେ ସେହ୍ନେ ରକ୍ତ-ଜବା ।।

ଅଗୁଂଳି-କଳୀ ଚଂପକ ଜିଣି

ହରିଗଉରରେ ହୋଇଛି ରଂଗ

କୁକୁମ କିବା ଜୁଆଇ ଦେଇଛି

ନବଚଂପକ ତରଳ ଅଂଗ ।।

ଶରୁ ଚୁହାଣିଟି ଭୁରୁ ଗହଳର

ଜଳଧାରା ପରି ପଡ଼ଇ ଝରି

ଚୁହୁଁ ଚୁହୁଁ ଅବା ପଡ଼ିବ ଝାଞ୍ଜି

ଲଜକୁଳୀ ଲତା ଲଜରେ ଥରି ।।

ଖୋଲା ମୋତି-ଗୋଦା ଦଂତ ତ ଆହା

ଭରା କଳସୀଟି ପରି ମଉନ,

ଶରୁ, ସୁଷ୍ମାରେ ହଂସଗମନାରେ

କମଳ କବିର ହେବ ନିଉନ ।।

ବାପ ତା ଦେଇଛି ରେଗୁନ ଘରକୁ
 ହୁଅ ପାଇଁ ନୂଆ ଶାଢ଼ୀ ପଠାଇ
 ହାତକୁ ଦେଇଛି କେତେ ଭଲ କାଗ
 ଗୋଡ଼କୁ ପାହୁଡ଼ି ସବୁ ନଠାଇ !

ପାଦକୁ ଦେଇଛି ଗୋଲା ଅଳତା ସେ
 ବୋତଲ ଭିତରେ ହୋଇଛି ତଳା
 କୁଂପାନୀ ଘରର କାଗଜ ମଃରିଛି
 ଲେଖାଅଛି କିଏ କଲା ନା ଧଳା ?

ଦେହକୁ ଦେଇଛି ରେଶମ କନାର
 କେତେ କି ଦରବ ଆସଇ ନାହିଁ
 ସାହେବ ଘରର କୁରୁତା ସବୁ ତ
 ସବୁଏଁ ଘଡ଼ିଏ ରହୁଛି ଗୁଞ୍ଜି ॥

ଗଞ୍ଜିଘର ବୋଉ ବଡ଼ ସେ ଗରିବ
 ଧାନ କୁଟି ନଢ଼ ପୋଷଇ ପେଟ
 ନଡ଼ ଶରଧାରେ ଶରାଗାତ ଖୋଲି
 ହାଟରୁ ମୁଲାଇ ଆଣିଛି ଛୁଟ ॥

ଗୋରା ଦେହକୁ ତା ମେଘୁଆ ପତଳା
 ଘଟଣା ଦିଶଇ ଭାଷା ବହଳ
 ଘନ କେଶ ପାଶେ କନିଅର ଫୁଲ
 ମନାଏ ତାହାର ସବୁଠୁଁ ଭଲ ॥

ଭଲରେ ତାହାର ଭଲେଇ ପରାଏ
 ଶୋହେ ଦୁଇ ଧାଡ଼ି କଜଳ ଗାର
 କଲା ଗୋଖର କି ଧଳା କମଳରେ
 ଜଡ଼ିଅଛି ପିଇ ମନ୍ଦୁ ଅମାର ?

ମାଣିକ ନାଲିଛୁ ନାଲି ଶାଢ଼ୀ ଖଂଡେ
 ରଂଗ ମାଣିକଠୁଁ ଦଶଇ ନାଲି
 ବାପା ବୋଉଂକର ଗେଲବସର ସେ
 ରୁଛା କଥାଟାରେ ରୁଷିବ ଖାଲି ॥

ମାଣିକ ଅପାର ବେଶ ଦେଖି ତାର
 ସାତ ସାନ ଚେମୀ ଲଗାଏ ଜଟ
 ସିଏ ବି ନାଲବ ଦୁଇ ବରଷିଆ
 ଦେହରେ ତାହାର ରଂଗିଣୀ ପାଟ ।

ଅପା ପରି ଖୋସା ସିଏ ବି ପାରିବ
 ମୁଂଡରେ ପଛକେ ନ ଥାଉ ବାଲି
 ହାତରେ ନାଲବ ରୁଡ଼ୀ, ବାଲୁ, ଖଡ଼ୁ
 କାଂଦି କାଂଦି ସେ ତ ହେଲା ବେହାଲି ॥

ଚେମୀର ଅଳଟ ଦେଖି ଯେ ମାଣିକ
 ନିଜ ହାରୁ କାଢ଼ି ଦିପଟି କାଟ
 ସାନ ହାତେ ତାର ଦେଇଛୁ ଗଲାଲ
 ଖସିପଡ଼ିବାରୁ ଦେଖୁଥା ନାଚ !

ନାଂଡ଼ିଆ ମୁଂଡରେ ତେଲ ଟୋପେ ଦେଇ
 ମାଣିକ କାଟିଛୁ କଟକା ଘୁଂଥା
 ଅପା ପରି ତାର ଜୁଡ଼ା ନ ହେବାରୁ
 ଦେଖୁଥା ଚେମୀର ବିକଳା କୁଂଥା ॥

ରେବଟର ଭାଇ ନଟିଆ କୁଆଡ଼
 ନ ଯାଇ କଣରେ ରହୁଛୁ ଲୁଚି
 ରେବ ଅପା ପରି ନାଲବ ନୁଡ଼ୁକ
 ଫୋଡ଼ି ପଛେ ନାହିଁ ନାକରେ କିଛି !!

ହିଅଁକ ପରି ସେ ଅଳତା ନାଲିବ
 ପିଂଧୁବ ସେପରି ଦକ୍ଷିଣୀ ପାଟ,
 ସିଏ ବି ପାଲିବ ରଜତ୍ରସା ଆଜି
 ରେବତୀର ଏଣେ ଦେଖୁଥା ନାଟ !!

ରାଗରେ ପାତ ସେ ଖଡ଼୍ଗମୁଷା ମାରି
 ନଟିଆକୁ କେତେ କଲ୍ଲଣି ମଳ
 ମାତର ନଟିଆ ବଡ଼ ଧୁରୁମୁଷା
 ଛୁର ଖଡ଼୍ଗମାଡ଼ ନ କରେ ଘେନା ॥

ଅବଧାନ ବେତ ଯା ପିଠିକୁ ଡରେ
 ଖଡ଼୍ଗ ଦୁଇବିଶା କରିବ କିସ
 ହଜମ କରିବା ଦୁଇଟା ପାହାର
 ଅତି ରୁଚୁ କଥା, ମୋଡ଼େ ସେ 'ନିଶ' !

ସଜବାଜ ସାରି ଏକଜୁଟ ହେଲେ
 ଖେଳ ହେବ ପୁଣି କାଞ୍ଜିଆ ଗାତ *
 ତାକହାକ ହୋଇ ଠୁଲହେଲେ ସବୁ
 ହିଅ ବୋହୂ ପୁଣି ସମ୍ପ୍ରାସଂଗାତ ॥

ଖେଳିବା ଆଗରୁ ଯେହା ବେଶ ଯିଏ
 ଆନକୁ ଦେଖାଏ କଲ କୁଣିଲେ
 ନିଜ ଦେହଲଗି ଭଲ ଦରବଟି
 କେତେ ପରକାରେ ଦେଖାଏ ଛଲେ ॥

* ଖେଳବିଶେଷ । ଗୋଟିଏ ପଟାରେ କେତେକ ଗାତ ହୋଇଥାଏ ।
 ସେଥିରେ ଦାନ ପକାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ମାଣିକ ହାତର କାତ ଦୁଇମୁଠି
 ସବୁଠୁଁ ଘଟଣା, ସବୁଠୁଁ ଭୋଗ
 ମରୁଆ ଅପାକୁ ଦେଖାଇବ ବୋଲି
 କେତେ ପାଠ ମନେ କରେ ସେ ପଦ !!

ବଡ଼ ଚତୁର ସେ କହୁଲ ଗେଲେଇ—
 “ଗଂଗାଜଳ ଆଗୋ ଦେଖିଲୁଣି କି
 ହାତ ପାପୁଲରେ ଫୁଲ ଗୁଂଥୁ ଗୁଂଥୁ
 କଂଟାଟାଏ ଗଲ ଗଲି ମୋ ନିକ !!

ବିଂଧଇ ଭାସି” କହିଯାଉ ହାତ
 ବଢ଼ାଇଦେଲ ସେ ଅତି ଦୁରିତ
 ଝୁଣ ଝୁଣ କାତ ଝଟକ ଉଠିଲ
 ନେଲୀ, ନାଲି, କଳା ପୁଣି ହରିତ ॥

ସଜନୀ ତାହାର ଚଳଣିରେ ବଳେ
 ବୁଝିପାରି ଦେଲ ମୁହଁକୁ ପୋତି
 ବଡ଼ ଧୀର ସେ ତ ହଲୁଲ ପାଣିକି
 ବଢ଼ାଏନି ଗୋଡ଼ କେବେ କେମିତି ॥

ତରୁଟ ତାହାର ଖୁଡ଼ୀ ନୋଥପଟି
 ନାଲିଛୁ ଯତନେ ନାକରେ ତାର
 ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା ତାର ଦେଖଂତୁ ସବୁଏଁ
 ଝଟକେ କେସନ ମୋତି ପଥର !

ଆଖି ମଲି ମଲି ତେଣୁ ସେ କହଇ,
 “ଆଲୋ ଏ ବଢ଼ଲ, ଦେଖିବୁଟିକି
 ଆଖିରେ ମୋହର ପଡ଼ିଗଲା କିସ
 ଯାଇଥିଲି ଯେବେ ଆଜି ନଈକ ।”

ଦେଖଣା ପରବ ଶେଷ ହେଲା ଆସି
 ସତ୍ତ୍ୱେକ ମୁହଁରେ ନ ଧରେ ହସ
 ଏକା ଗଉଁସଟି ସବୁଦିନ ପରି
 ହୋଇଅଛି ଠିଆ ମୁହଁ ବରଷ !

ଗରବ ହିଅ ସେ ପାଇବ କାହୁଁଟି
 ଭଲ ପାଟଲୁଗା ଗହଣା ଅବା
 ତେଣୁ ଏ ଗହଳୁ ରଖିଛୁ ସାଇତି
 ଆପଣାକୁ ଦୂରେ ନ ମାଡ଼ି ସଭା ॥

ମାଣିକ ତା ଦେଖି ବଡ଼ ଶରଧାରେ
 ହାତ ଧରି ତାର ଆଖିଲା ଟାଣି
 କହିଲା, “ଅଶୋକ ! ମନ ଦୁଃଖ କିଆଁ ?”
 ପୁନାହାର ନିଜ ଗଳାରୁ ଆଣି ॥

ଗଉଁସ ବେକରେ ନାଇଦେଲା ଧୀରେ
 କହିଲା “ରାଣିଟି ଖାଆ ମୋ ମଥା,
 ନାଇଥାଆ ଆଜି, ଓଷା ଶେଷ ହେଲେ
 ଦେବୁ ପଛେ କାଲି, ରଖ ମୋ କଥା

ଅଳପ ଲଜରେ ହସି ସେ ବିରୁଣ
 ଭୂଇଁକୁ ଅନାଇ କାଟିଲା ଗାର
 ଆନର କରୁଣା ଆଜି ତା ଆଖିରୁ
 କାଢ଼ିଲା ସଜଳ ଅଶ୍ରୁଧାର ॥

ବଡ଼ ସହଳରେ ଲୁହ ପୋଛୁ ଧୀରେ
 ନଖରେ ଖାଲି ସେ କୁଂଚିଲା କାନ,
 ମାଣିକ ତାହାକୁ ନେଲା ହାତ ଧରି
 ଦେବା ପାଇଁ ଦାନ ଖେଳରେ ଜାଣି ॥

ତାହା ପରେ ଖେଳ ହାରିଗଲା ପାର
 ଗୁଡ଼ିଆଇ ଲଜେ ନ ପାରେ ଚାହିଁ,
 ଥଟ୍ଟାରେ କେ କହେ, “ଆଜି ଓଷାଟାରେ
 ପିଠା ସଂଗେ ଦେବୁ ରଖିଆ ଖାଇ ॥”

ଆଜି କେ କହଇ, “ଶାଶୁଘର ଗଲେ
 ଯଉଥିବୁ ନେବୁ ପାରିଆ ନାନା”
 “ମୋତେ ଟିକେ ଗୁଡ଼ି ଦେନାରୁ ପାରିଆ”
 କହୁ ପୁଣି କେନ୍ଦୁ ଓଷାରେ କାନି !!

ଖେଳ ପରେ ପୁଣି ଗାଆଁ ବୁଲି ପାଳି
 ସରବେ ବେଗରେ ହୋଇଲେ ସଜ
 ସବୁରି ହାତରେ ରଜପାନ ଆଜି
 ଅଲୋଚିତ ଦାନା କେଡ଼େ ମଉଜ !!

ନିପଟ ନିଜନ ସାହୁ ବାଟୁଟାରେ
 ଗୋଟିକ ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଚାଲେ
 ସବୁରି ପଦରେ ଶୋଭଇ କଠୋଉ
 ଠକ ଠକ ଶୁଭେ ପ୍ରତି ପାହୁଲେ ॥

କଠୋଉ ମଞ୍ଚାରେ ଅକୂଶଳ ପଦ
 ଥର ଥର ଖସି ଭୂଇଁରେ ବାଜେ
 କାଲେ କେ ଦେଖିବ ବୋଲି ସେ ବେଗରେ
 ଜିଭକୁ କାମୁଡ଼ି ଝାଉଁଲେ ଲଜେ !!

ମାଣିକ ଦଥର ପଡ଼ିଲଣି ତଳେ
 ଛଦିହୋଇ ପାଦ ଦରଜ ଭାଗ
 ଭୂଇଁରେ ଲାଗିବ ଚରଣ ପାଦୁକା
 ଛୁଡ଼େନା ଦେଖ ମ’ ଜିଭକୁ ତାରି !!

ଗାଁ ହିଅମାନେ ବାହାର ହୁଅନ୍ତେ
 ସାମ୍ରା ଟୋକାଂକର ଲୁଗିଲ ଭଡ଼
 କିଏ ପିଟୁଥିଲା ଖତ ବାରିଆଡ଼େ,
 କିଏ ଛେଲୁଥିଲା ଅବା ପଇଡ଼ ॥

ଥୋକେ କଲିକତା ଫେରନ୍ତା ଭେଂଡ଼ିଆ
 ଭାଗବତ ଘରେ ଗଂଜପା ଧରି
 କୋଅଟ ଉପରେ କାମିଜି ଚଢ଼ାଇ
 ଖେଳୁଥିଲେ କାହିଁ ମନ ନ କରି ॥

ସଭୁଏଁ ଆସି ଯେ ଦାଂଡ଼ ମହିତାରେ
 ଗୁହଁ ଗୁହଁ ପରା ହୋଇଲେ ଜମା
 କାଶିଆ, ଦନେଇ, ଅଜଗରା, ତେମା,
 ଅଇଁଠା, ସଦେଇ ପୁଣି ଧରମା ॥

ସରବେ ଅନାଇ ମୁରୁକୁହସାରେ
 ଆଖି ଠାରି କେତେ ଦେଖାନ୍ତି ଠାଣି
 କିଏ ସେ ମାରଇ ଖଂଡ଼ି କାଶି ପୁଣି
 ଛୁଂକ ଆସି ନାକୁ ବହୁଛ ପାଣି ॥

ରାଇଜନ୍ଦାକର ସରଦ, ଗରମ,
 କାଶି, ଛୁଂକ ଆସି ହେଲେକ ରୁଂଡ଼
 କିଏ ସେ ସାଉଁଲେ ବାଲ ପୁଣି କିଏ
 ଆଡ଼ ଗୁହାଣିରେ ହଲଏ ମୁଂଡ଼ ॥

ନାଗର ଠାଣିରେ କିଏ ମେଲେ ଗୀତ
 ଭଞ୍ଜକବିଂକର ‘ବଜାରବୋଲି’,
 ଆନ କେ ନିଜର ମୁହଁଟାକୁ ପୋଛେ
 ଝାଲ ନାହିଁ, ମିଛେ ଲୁଗାରେ ଦଳି ।

ଏକାଦୁଶିଆଟା ପିଠା ଖାଇ ଆଜି

ପେଟକୁ ଫୁଲାଇ ମାରେ ହାକୁଟି

ଲୁଚି ଲୁଚି ପଛୁ ଧାଇଁଆସି ଖରେ

ଗଉଁସା ଗୋଡ଼କୁ ଦେଲା ଚମୁଟି ॥

ତା' ପରେ ତାହାର କଠୋର ଓଟାର

ଲଗାଇଦେଲା ତା ଗୋଡ଼କୁ ତଳେ

ସାଂଗ ପିଲାଂକର ଦେଖୁଥା କୁରୁଡ଼ି

ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାଆନ୍ତ ଭେଲେ !!

ତରୁଟି ପଛରୁ ଆଖିକୁ ତରୁଟି

ଦେଲା ତା ପିଠିକୁ ଗୋଇଠା ଏକ

ଏକାଦୁଶିଆର ମାଡ଼ ଦେଖି ଭାର

ସାଥୀଏ ପଲାଇଗଲେ ସଲଖ ॥

“ଅଳପାବସିଆ ଗଜାବଅସିଆ

ରଡ଼ିବୁଲୁ ତୋତେ ନ ଖାଏ ବାଡ଼ି

ଭୁଆସୁଣୀ ଝୁଅ ସାଥୀରେ ନାଗୁରୁ

ଦାଂତକୁ ତୋହର ଦେବ ଉପାଡ଼ି ।

ରହିଥା ତୋହର ଅବଧାନେ କହୁ

ନାକବାଳା ତୋତେ କରିବି ଠିଆ

କାନରେ କହୁଛୁ ଫାଶ ଦେଇ ଅନା,

ନୋହିଲେ ମୁଁ ତୋର ମାଇପ—ଛୁଆ !

ଯେଉଁମାନେ ତୋତେ ପଠିଆଇଦେଲେ

ଶିଖାଇ ମତେଇ ରଖିବେ ଆସି,

ରୁଲୁପିଶାଂକର ରସିକପଣରେ

ନିଆଁ ଲଗୁ, ପୋଡ଼ି ମରୁତୁ ଝାସି ।

ମଲ୍ଲ ରେ ମୋହର ଦେଖିନି ନାଗର
 କଣାରୁ ଫୁଲକୁ ପାରୁଡ଼ା ପୋକ
 କେଉଁଥି ପାଇଁକ ଏତେ ମ ଦମାକ ?
 ଝୁଣିଦେବି ରହ ଯେସନ ଜୋକ ॥”

ଏକା ରଗଡ଼ାକେ ଯେତେକ ମରଦ
 ପଳାଇଲେ ମୁହଁ କରି ସେ ବକା
 ଆଂବିଲାଲ ମୁହଁ ଚାଟେ କେନ୍ଦ୍ର ଓଠ
 ଖାଇଛି ଅବା ସେ ଦକ୍ଷିଣୀ ଲଂକା ॥

ଭରଟର ପାଟି ନିଆଁ ହୁଳା ସେ ତ
 ସରବେ ତା’ ଶୁଣି ଗଲେଣି ଶଂକ
 ଜଣେ ଅଧେ ଖାଲି କବାଟ କଣରେ
 ବେଳେ ବେଳେ ମାରୁଥିଲେ ଯା ଉଂକ ॥

✱

ଦିନର ଆଲୁଅ ନିଭି ନିଭି ଆସେ
 ଧୂପଗୁଚ୍ଛ ସଜ ଆସଇ ଘୋଟି
 ଗୋଠରୁ ଫେରିଲେ ବେଳବୁଡ଼େ ଧେନୁ
 ପୁଛ ତୋଳି ଧୀରେ ଗୋଟିକି ଗୋଟି ॥

ପଛରେ ଗଉଡ଼ ବଜାଏ ଧୂଡ଼ୁକା
 ତାଳପତରର ଛତାକୁ ଟେକି
 ଭଦଭଦଳିଆ ପକ୍ଷୀ ଶୋହେ ଭଞ୍ଜି
 ନୂଆ ଜାମୁଡ଼ାଲ ଖୋସିଛି ଦେଖି ॥

ଗୁହାକୁ ଶୁଭଇ ବାହୁରା ବାହୁନା
 ଦୁଧୁଆଳୀ ଗାଈ ହୁଏ ଉଛନ
 ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ଆଣଇ ଉଡ଼ାଇ
 ମଉଳିଲ ଫୁଲ ମହଂକ ଘନ ॥

ମଶାଣି ପଦାରେ ଫୁଟିଛି ଅରଖ
 ଟିକ ଟିକ ଭୂଳା ଅଧୀରେ ଉଡ଼େ
 ବଲୁଆ ନଳାର ବୋବାଲି ଶୁଭୁଛି
 ପଡ଼ିଗଲା ଅବା ବାଦ ହାରୁଡ଼େ !!

ସାହସ୍ରଂତେ ଶୁଭେ ଦୋକାନ ଆଗରେ
 ଆଖଡ଼ା-ପିଲଂକ ପାଟି କୁହାଟ
 ଗାହମାଏ ବସି ଲଗାଇଦେଲେଣି
 ହରିବଂଶ ଅବା ମହାଭାରତ ॥

*

*

ଆଉ ଗାଁ ଶେଷରେ ଦଶୁଛି ଆଲୁଅ
 କିଏସେ ବାଟୋଇ ଯାଉଛି କାହିଁ
 ହାତେ ଲଣଟଣ ଦୁକୁ ଦୁକୁ ଜଳେ
 ଜୁଜୁଜୁଳା ପୋକ ବୁଲୁଛି ଧାଇଁ ॥

ଜମିଦାର ଘର କଚେରୀ ପିଆଦା
 ଆସୁଛି ଦେଖିଲେ ଲାଗେ ଛନକା
 ପାଂଡ଼ଆ ନଟିରେ ଶୋଇଲେଣି କୁଆ
 ଆଦରଲେଣି କେ ବନବନକା * ॥

ଫଜବଂଶ ଥୋଇ ଏରଂଡ଼ୀ ବ୍ୟରେ
 ଘରର ଘରଣୀ ଗଲେଣି ଫେର
 ଚଉରା ମୂଳରେ କିଏ ବସି ଅବା
 ଜପେ ହରିନାମ ମାଳାଟି ଧରି !

* ବନବନକା—ଲଟି ବଶେଷ !

ମେଘୁଆ ସଜର ଆଡ଼ରୁଷା ଜନ୍ମ

ମଠେଇ ମଠେଇ ଆସୁଛି ଉଇଁ

ଦିନଟା ଯାକର ଖାସ୍ ଉପବାସ

ଉଠୁ ନାହିଁ ପାଦ ଛୁଡ଼ି ତ ଭୂଇଁ ॥

ଉପାସଟା ଯଦି ନ ଥାନ୍ତା ଓଷାରେ

ହୋଇଯାଉଥାନ୍ତା କି ଅବା କ୍ଷତ,

ଅଳସେ ଅବଶ ସବୁ ଓଷେଇଟା

ଭୋକରେ ବିକଳ ହାଲିଆ ଅତି ॥

|| ଅବଶ ବିବଶ ଶୁଅକେଶ ପାଶ

ଅଇଲେ ବାହୁଡ଼ି ସରବେ ଘରେ

|| ସାରା ଦିବସର କ୍ଳାନ୍ତହାରିଣୀ

ଶାନ୍ତ ଦାୟିନୀ ନଦ୍ରାକୋଳେ ॥

ମାଡ଼ିଆସେ ଧୀରେ ଛୁଇଁଲଗା ନିଦ

ଡେଣାଟି ତାହାର ଅଳସେ ଝାଡ଼ି

ତରୁ ଶୁଇଁକର ନିଦମଡ଼ା ଗୀତ

ଭସିଆସେ ଚଢ଼ି ପବନ-ଗାଡ଼ି ॥

ସପନ ଦେଶର ପାହାଡ଼ ତଳର

ଝରଣା ସମ ଏ ଅଚେତ ଘୁମ

ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ମିଶିଯାଇ ହେଲେ

ବୋଲିଯାଏ ତାର ଉଷୁମ ରୁମ ॥

ନୂଆ ଓଦା ମାଟି ଭିଆଏ କୁହୁକ

ସପନ ସେରେ ଜୁଆଇ ଧରା

ସେ ବାସେ ଲାଗିଛି ନିଶା ଯାମିନୀକୁ

ଟାଲି, ବିଲି, ବଣ ନ ମାନେ ପରା !!

*

*

ନୂଆ ଯଉବନ ଯେ ନିଶା ଚଖାଇ
ବାଉଳ କଲ ଏ କୁଆଁରୀ ଚିତ୍ତ
ସପନ ଭାବକୁ ଦୁଇ ଗୁଣ କଲ
ଶୁଣାଇ ତା ସବୁ-ପାସୋର ଗୀତ ॥

ରଜବତୀ ଆଜି ମାଟିର ଧରଣୀ
କୁସୁମିତ ତାର ଅନୁଭା ପ୍ରାଣ
ରାତିପିଂଧା ତାର ପାଲଟି କାଛେଣୀ
ଶୁଣ ହୋଇ ଅବା 'ପିଂଧୁଛୁ ଆନ !!

ବରଷକେ ଥରେ ଦିନେ ଆସେ ଓଷା
ଯଉବନ ଆସେ ଜୀବନେ ଥରେ
ପୀରତର ରସ ପରଶିଯାଏ ସେ
ଜୀବନ-ପାତ୍ର ମଉନେ ଝରେ ॥

ଯଉବନ-ଭେଜେ ତାକର ଯାହାର
ଆସି ନାହିଁ ତାର ବିଫଳ ସବୁ
ଅସୁଟା ତାହାର ହରଷ, ବେଦନା
ନିଜ ଛୁଏ ନିଜ ସମାଧି ଲଭୁ ॥

ଯଉବନ ଆଜି ଆସିଛି ଚକିତେ
ନ ଆସିଲୁ ପରି ସରଗ-ଶିଖ
କୁଆଁରୀ-ଜୀବନ ଶେଷ ସୀମା ପାରେ
ପଦରେଖା ତାର ଫୁଟିଛି ଚିତ୍ତ ॥

ଯେ ଦିନଟି ଗଲା ହୁଏ ଖେଳି ଆଜି
 ଆସିବ କି ଆଉ କେବେ ତା ଫେରି
 କେତେ ସୁଖ, ଦୁଃଖ ଗୋପନେ ଲଭିଲା
 ତାହାର ସାଥୀରେ ଗୋପନେ ଖେଳି ॥

ଆବର ଯେବେ ଗୋ ଆସିବ ଏ ଓଷା
 ସେ ଦିନ ଥିବ କି ଆଜିର କଥା
 ଜୀବନର ରଣେ କେତେ କି ଆଘାତ
 ଘାରିବ ସେଦିନ ସକଳ ମଥା ॥

କ୍ଷଣିକ ସଂସାରେ କ୍ଷଣିକ ପାଇଁକି
 ଆସିଲା ଯା ଥରେ ନ ଆସେ ଆଉ
 ଥରେ ଯା ଆସିଛି ଥରକ ପାଇଁକି,
 ତା ପରେ ପରୁରେ କିଏ ତା ଭାଉ ?

ଆଜି କଥା ପୁଣି ନାହିଁ ତ କାଲିକି
 ଘଡ଼ିକୁ ଘଡ଼ିଏ ହେଉଛି ଆନ
 ଜଗତ ବେଢ଼ର ବୁଝିବା କଠିନ
 ସବୁ ଯିବ ଚାଲି, ଜାଣ ନ ଜାଣ ॥

ଆଜିର ଏ ରଜ ନ ଆସୁ ପଛକେ
 ଆଉ ଥରେ ଏହି ଧରଣୀ ପରେ
 ଥରେ ତ ଆସିଛି, ରହିଥିବ ଲେଖା
 ଚରଦିନ ଏହା ମରମ ତଳେ ॥

ଭୂଇଁଦଳନର ନିଶି ଶ୍ରାବଣେ
 ବଞ୍ଚେଇ ଲିଭେ ଦୁଃଖୀ ଇଂଦୁ
 ଭୁଲବଧୁ ଚାରି ସୀମାରେ ଅବା
 ନିଭେ ସିଂଦୁର ଜଳକ ବଂଦୁ !!

ଜାକଲଣି ନିଶା !! ଆଉ ତ ଘଡ଼ିଏ

ତା ପରେ ପାଇବ ଆଜିର ଗତି

ଆସିଥିଲା ଥରେ ବରପକ୍ଷରେ

ଲୁଚିଯିବ ସୁଖି ଏ ସକରାନ୍ତ ॥ *

* 'ପହୁଲ ରଜ' ଗ୍ରା: ୧୯୩୪ରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ପ୍ରଥମେ ଏହାର କବ୍‌ଚଂଗ 'ରସଚନ୍ଦ୍ର'ରେ, ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗରୂପେ ୧୩୪୩ ସାଲ ୩ୟ, ୪ର୍ଥ ଓ ୫ମ ସଂଖ୍ୟା 'ସହକାର'ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା... ।

ମାଲୁଣୀ

ଫୁଲ କେ ନବ ଆସ ଫୁଲ
ନଗଦ କଉଡ଼ିଟି ଆଗରୁ ଦିଅ ଗଣି କରିନ ଜମା ଅନୁକୂଳ ।
କାନ୍ଦିଆ ଦେଇ ଦେଇ ବଢ଼ିଆ କରି ମଲି, ରଖିବି ଉପରେ ଶେଷ କେତେ
ନାଗୁଆ ଗରୁଡ଼କ ବୋଲି କି ମୁହଁମତ ? ଏଣେ ମୁଁ ହଜରାଏ ଏତେ !!

ନେହୁରା କଥା ଶୁଣି ଦିହକ ଗଲ ଚାଲି ଡହକ ହେଲ ଖାଲି ସାର
ନୋହଲେ ଉଆସର ପୋଇଲି ଗାଲେ ମୋର ଦିଅଁତା ରୁନକଲା ଛୁର ?
କେତେ ସେ ଯୁଗ ଆଗେ କାଲିକା ପରି ଲୁଗେ ଅଇଲେ କଲା
ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି
ବାଟୋଇ ଦୁଇଜଣ କାହୁଁ ସେ ବାଟ ଡ଼ାକି କହିଲେ ପଦତଳେ ପଡ଼ି—

“ମାଉସି, ଘରେ ଥାନ ଦେଇ ତୁ ରଖ ମାନ କଉଡ଼ି ଦେବୁ ଯେତେ ମାଗୁ
ଜାଣିଲି ପଛେ ସିନା ରଜାର ପୁଅ ବୋଲି ଜାଣି କି ଥିଲି ତାହା ଆଗୁ ?
କାହିଁ ସେ କେତେ ଦୂର ମୁଲକ ମଣିପୁର ସେ ଦେଶେ ଘର ଡାକମାନ
ଜଣେ ତ ରାଜପୁତ ଆରକ ତା ସଙ୍ଗତ ମନ୍ତ୍ରୀ କୁମର ସେ ଜାଣ ॥

କଉଡ଼ି ଲେଖେ ହୁଆ ପୋଷିଲି ସାପଛୁଆ ଆପଣା ଘରେ ଡାକିଆଣି,
ମୋ ବିନୁ ଆନ କିଏ ହୁଅଁତା କଲବଲ ନ ମଲି ଯାହା ଅଲକ୍ଷଣୀ !
ବରଷ ଗଲ ବିଦି ରହିଲେ ଘରେ ମୋର ଘରର ପୁଅ ପରି ଦୁହେଁ,
ଫେରିବା କଥା ଦିନେ ଧରି ସେ ନାହାଁତି ତ ଦୁହେଁ କି ଦୁହେଁ
କେବେ ମୁହେଁ !!

*

*

*

ଉଆସେ ରାଜଜେମା ହୁଅଇ ଫୁଲଲଗି ନିଯୋଗେ ଥିଲି ତହିଁ ମୁହିଁ,
 ଗୁଂଥ ନଦି ମାଳ ଖଟିବା କାମ ମୋର ଖଞ୍ଜାଥିଲା ଆଗୁ ଭୂଇଁ !!
 କେବେ ବା କେତକାରେ ଗୁଂଥ ଫୁଲ-ଟାହି ସାଜେ ତା ମେରୁ ସମ ଗଭା
 କେବେ ବା ମାଳକରଁ ପାଖୁଡ଼ା ପରେ ଥୋଇ ସଜାଡ଼େ ଚିତା
 ମନଲେଖ ॥

ନିଶାନ ସହକାର ପଡ଼େ କେବେ ହାର ରଚି ମୁଁ ଦିଏ ମନଲଗି
 ତାପରେ ଚଂପକ ଦିଶଇ ଜକଜକ ମହକ ମନେ ଦିଏ ମାଖି ।
 ଲେଧୁ ପରାଗରେ କେବେ ବା ସରାଗରେ ସଜାଡ଼ିଥାଏ ମୋର ଥାଳା
 ବକ୍ସିଳ ମୁକୁଳରେ ଗୁଂଥେ ବଳସ୍ତରେ ସରାଗେ ଘେନେ ରାଜବାଳା ॥

କେବେ ବା ଅତସୀର କୋରକେ ରଚି ତୋଡ଼ା ଯୋଗାଏ
 ଜେମାମଣି ପାଶେ
 ଘଟଣେ ତାହା ଶୋହେ ଲେଖଇ ବାଳା ଦିଏ ମେଘୁଆ ଶାଢ଼ୀ ଦରହାସେ
 ବନ୍ୟ ଭୁଲସୀରେ ସଜାଡ଼ି ଜୁଡ଼ା ଫେରେ, କେବେ ବା ଘୁଆଁଘନ କେଶେ,
 ଆମ୍ଭ ମଞ୍ଜରୀ କେବେ ବା ନାଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆପଣା ଛୁଏ ନବବେଶେ ॥

ସର୍ପ ସମ ବେଶୀ ମଞ୍ଜେ କେବେ ଆଣି ଯତନେ କୁରୁବକ କଳି
 ନୂତନ କାମିନୀରେ ଖଞ୍ଜ କେବେ ବା ଶ୍ରମିନୀରେ ସଜାଏ ସୁଖେ ଭଲ ଭଲ ।
 ସେହିନ କଳାମେଘୀ ମିଳେ ମୁଁ ହତଭାଗୀ ତୁଛା ମୋ ପାଛୁଆଟି ଭରି
 ଫେରଇ ପୁରେ ସୁଖେ ଅଧୀର ଉନ୍ମୁଖେ ଏସନ ଦିନ ଯାଏ ଚଳି ॥

* କପାଳର ଅଳଂକାରବିଶେଷ ।

† ଫୁଲ ବିଶେଷ ।

ଦିନେକ ରଜାପୁଅ କହିଲା, “ମାଉସି ମ, ଗୁଂଥ ଦେବି ଆଜି ମାଳା
 ଯୁଥକା କଳିକାରେ ରଚିବି ମାଳିକାରେ ରସିବି ଦେଖି ରାଜବାଳା ।
 ଜେମାଠୁଁ ସୁନାହାର ପାଇବୁ ପୁରସ୍କାର ବଦଳେ ଫୁଲମାଳ ଦେଇ”
 ହୋଇଲି ସନମତ ଦେଲା ସେ ହାର ସତ ଜେମାକୁ ଭେଟିଲି ତା ନେଇ ॥

କି ଲିପି ଲେଖିଥିଲା ମଧ୍ୟ-ସ୍ରବକରେ ଚଂପାଦଳେ ତାକୁ ଜଣା
 ମୁଁ କାହୁଁ ଜାଣିବି ତା ଏତେକ କୁଟ ଥିଲା ଆଖି ମୋ ଥାଉ ଥାଉ କଣା ।
 ତା ପଢ଼ି ରାଜଜେମା ଅଳ୍ପ ହସି ଏ ମା ପୁଞ୍ଜିଲା ତହୁଁ କରି ରୋଷ,
 ଫୁଲାଇ ନାସାପୁଟ; “କହ ତୁ କହ ସତ କଣିଛୁ କିଏ ତୋତେ ବଣ ?

ନିଲଜା ପୋଡ଼ାମୁହଁ କାହାର ଦୂତିହୋଇ ସାହସ କଲି ତୁ ଲୋ ଏଡ଼େ
 ନିଲଠାପଣ ତୋର ଭାଜିବି ଏହି ଥର ଦେଖ ମୋ ପରତାପ କେଡ଼େ !”
 ଏତେକ ଭାଷି ସେନ୍ଦ୍ର ହଜାରି ଦାସୀ ତହୁଁ କହିଲା, “ମୁଖେ ବୋଲି ଚୁନ
 ଲେପିବୁ ତିନି ଗାର କଳା ତୁ ଏହା ଗାଲ ବସାଇ ଦଶ ବେତ ପୁଣ ॥

କରିବୁ ବେଗେ ବିଦା ହେଉ ତା ପିଠି ସିଧା ପଳାଉ ନଅରୁ ଏହି ।”
 ଦାସୀଠୁଁ ମାଡ଼ ଖାଇ ଅଇଲି ଧାଇଁ ଧାଇଁ କରମେ ଥିଲେ ଏହା ସହ !
 କହିଲି, “ହେ ବିଦେଶୀ ! କଉଡ଼ି ହେଲ ବେଶୀ

ଯାଆ ମୋ ଘରୁ ତମେ ଆଜି

ତମର ଯୋଗୁଁ ସିନା ହୋଇଲି ସୁନିମାନ, ପିଠିର ହାଡ଼ ଗଲ ଭାଜି ॥”

ତା ଶୁଣି ରଜାପୁଅ ଶୁଖାଇ କହେ ମୁହଁ, “ହେ ସଖା ଗୁଲ ଯିବା ଗୁଲି
 ନ ହେଲା ଯେବେ ଘେନା ମୋ ଲିପି ତେବେ ସିନା ଝାସିବି
 ଏ ଜୀବନ କାଲି ।”

ହସିଲା ଶୁଣି ତାହା ଚତୁର ସଗାତ ତା କହିଲା କରି ତାକୁ ବୋଧ,
 “ଦେଇଛୁ ସକେତ ସଫଳ ମନୋରଥ ନ କର ମନେ ଦିଲେ ହୋଧ ॥

ତା ଗାଲେ କଳା ବୋଲି କହିଛୁ ହେମ ଗୋଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଯେବେ ହେବ
ଗୋପନ ଅଭିଯାରେ ଚଳିବ ତେବେ ଧୀରେ,

ତେବେ ସେ ନିଧୁବନ ଦେବ ।

ନରୁବା ନଅରର କଡ଼ା ସେ ଜଗୁଆଳ ହାତରେ ପଡ଼ିବଟି ଧରା
ମାଲୁଣୀ ବୁଢ଼ୀ ପରି ବସିବ ବେତ ନୋଲି ନାଗରପଣ ହେବ ମାରା ॥

ପିଠିରେ ଦଶ ବେତ ବଜାଇ କହିଛୁ ତ ଦଶମୀ ଉଥୁ ଦେଖି ଯିବ
ସେଦିନ ଦଶହରା ଉଛନେ ମରୁଆରା ଅଂତପୁରେ କେ ନ ଥିବ ।
ମୁହଁରେ ଚିନିଗାର ବୋଲି ସେ କଳା ଜାଣ କହିଛୁ କର ବାମା ଛଳ
ତାମସୀ ସାମିନର ତୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରହରର ଅଂତେ ବିଜେକଲେ ଭଲ ॥

ନଥିବେ ପୁରଜନ ଉଆସ ଶୂନଗାନ ମିଳନ ହେବ ବାଧାହୀନ
ଏସନ ସଂକେତ ଦେଇଛୁ ସଂଗୀତ ମନରୁ କର ଦୁଃଖ ଲ୍ଲାନ ।”
ଏ ଶୁଣି ରାଜପୁତ ହୋଇଲୁ ହରଷିତ ଗଳାରୁ କାଢ଼ି ସୁନାହାର
ଦେଲୁ ସେ ମୋତେ ଆଣି କହିଲୁ, “ହୁଅ ତୁମ୍ଭ ରାଣି ତୋତେ ସାତବାର ॥

ପୁନଥ ଗଲୁ ଆସି ନିଭଲୁ ଧୀରେ ଶଶୀ ହୋଇଲୁ ତମୋମୟ ରାତି
ନବମୀ ଗୁଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ୁ ଲୁଗିଲୁ ଆସି କାହୁଁ ଉଛନ ହେଲୁ ଯୁବା ଗୁଡ଼ି ।
ଦଶମୀ ଦିନ ମୋରେ ପାଶକୁ ରାଇ ବାରେ ଲୁଗିଲୁ ଯୁବାମଣି ସତେ,
“ମିନତି ଏକ ମମ ରଖିବୁ ମାଉସି ମ କନକ ମୁଦ ଦେଲୁ ତୋତେ ॥

ଆଜିକ ଗୁଂଥକ କୁପୁମ ମାଲିକା ମୁଁ, ତୁ ଦେବୁ ତାହା ଜେମା କରେ ।”
ତା କଥା ମୁହଁ ଶୁଣି କାମୁଡ଼ି ଜିଭ ଭଣି “ସେ କଥା କହିନା ତୁ ମୋରେ,
ସେ ଦିନ ଅନୁଭବ ନିଭନି ମନୁ ଲବ ସୁମରି କୋହୁ ଉଠେ ପ୍ରାଣେ
ଏଥର ମଥା ମୋର ଛୁଡ଼ିବ ଭୁଲ୍ଲତଳ କେଜାଣି ରଜା ଯଦି ଜାଣେ ॥

ବସାଇ ଶୂଳ ପରେ ନାଶିବ ଜୀବନରେ ଲେଡ଼ା ମୋ ନାହିଁ ଲୋ ମା
କିସ

ରଖ ତୋ ସୁନାମୁଦି କାନ୍ଦୁଛୁ କେତେ ଫାନ୍ଦ ଲଗୁଛି କଥା ତୋର ବିଷ ।”
ମାତର ନ ଛାଡ଼ିଲ ପଣତ ମୋ ଭାଡ଼ିଲ କହୁଲ ଦେଇ ସାତରାଶି,
ନେହୁରୀ ଭାଷା ଶୁଣି ଗଲି ମୁଁ ଗଲି ଭୁଲି କହୁଲି, “ହେଉ ତେବେ ଆଜ

ସ୍ୱର୍ଗମୁଦି ତୋର, କିପରି ମୁଁ ନଅର ଶୂନ୍ୟ ଆଂଶୁରେ ଯିବି
କହୁଲୁ ଯେତେବେଳେ ଧରି ତୁ ଏତେ ଆଲୋ କଥା ତୋ ମୁହଁ ରଖିଥିବି
ଦେଲୁ ସେ ରବି ହାର ଶୈତ ଶତଦଳ କୋରକେ ଉଠିଲ ତା ଝଲି,
ଗଂଧେ ତାର ଲେଖୁ ଅଇଲେ ମଧୁଲେଖୁ ଲକ୍ଷ ପଥଦୁଡ଼ା ଅଳି ॥

ଲେଖିଲ କିସ ଭାଷା ଜାଣେ ସେ ଚୁଲପଣା ତା ମଧ୍ୟ ଗୁପ୍ତରେ ସେହୁ
ଚାହିଁବ କିସ ମୁହଁ ପଡ଼ିଛି କି ମୁଁ ବହୁ ସେ ହାର ଦେଲି ନେଇ ତହୁଁ ।
ପଡ଼ି ତା ସ୍ୱେଦରେ ଭାଷିଲ ଜେମା ମୋରେ, “ବଡ଼ାଇ ଏଡ଼େ
ତୋର ଆଲୋ
ଦୁଣି କି ସାହସରେ ଅଇଲୁ ମୋ ପାଶରେ ପୋଡ଼ିଲ ଏଥର ତୋ ଭାଲ ॥”

ରାଗରେ ଫୁଲି ଭାଷା ଦାସୀକୁ ଦେଲ ଠାର ଦେଖିନି ଆଉ ମୁହଁ ରାଗ
ହେଁଗୁ ଅଳତାରେ ଗୋଲି ସେ ଚିନିଗାରେ ବସନେ ଦେଲ
ମୋର ଦାଗ ।

ତାପରେ ମୋତେ ଧରି ଡିଆର୍ଲ ସେ ପାତୀର ଫୋପାଡ଼ିଦେଲ
ବାଡ଼ିଆଡ଼େ
ଛାଡ଼ିଲ ବଳାଗଂଠି ଦରଜ ହେଲ ତଂଟି ଚରିଲ ଲୁଗା କଂଟାବାଡ଼େ ॥

ଜୀବନ ଯାଇଥାନ୍ତା ରଖିଲେ ସିନା ଧାତା ଅଇଲି ଦରମଲ ମୁହଁ,
କରି ମୁଁ ଗରଜନ କହୁଲି, “ଅଭଜନ ନକଲ ଘରୁ ମୋର ରୁହ ।
ତୋ ଲାଗି ମରିଥିଲ ଆଇପ ଥିଲ ବୋଲି ବଂଚଗଲି ସିନା ଆଜି,
ବାହାର ଘରୁ ମୋର ନୋହୁଲେ ଝାଡ଼ୁମାଡ଼, ପିଠିର ହାଡ଼ି ଯିବ ଭାଜି ॥

ମୋଠାରୁ ସବୁ ଶୁଣି ମଉଳେ ଯୁବାମଣି ଦୁଃଖେ କରେ ହାଇ ହାଇ
 ହକାର ସହଚରେ କହିଲ ଦୁଃଖରେ ଆଉ କି ଲଭ ଏଥୁ ଥାଇ ?
 କେତେ ମୁଁ ଆଶା କରି ମିଳନ ମାଗିଥିଲି ସବୁ ତ ଅକାରଣ ହେଲା
 ନାହିଁ ମୋ ଲେଡ଼ା ଆଉ ଜୀବନ ଆଜି ଯାଉ ବୁଝିଲା ଯେବେ ଆଶା-
 ଭେଳା ॥”

ମାତର ସାଥୀ ତାର ମଂଦିରକୁମର ସବୁ ସେ ନଟକୂଟ ଜାଣେ
 ହସରେ ଗଢ଼ି ତଳ କହିଲା, “ଏହି ଥର ସଫଳ ହେଲା ଆଶା ପ୍ରାଣେ ।
 ହେଁରୁ ଅଳତାରେ ଦେଇ ଯେ ଚିନିଗାରେ କହିଛୁ ସୂଚନାରେ ଜେମା
 ଏବେ ସେ ରଜବତୀ ବିଦିଲେ ଚିନି ରାତି ଭେଟିବ ନଅରରେ ବାମା ॥

ଜିଆଁଇ ବାଡ଼ି ପଟ ପାତୀର କହିଛୁ ସେ ଆସିବ ଏହିପରି ରୂପେ
 ନଅର ଆଗୁଳିଛୁ ସିପାସୀ ଆଗପଟୁ ନୁହେଁ ଯେ ନିରାପଦ ଯାମେ,
 ଭୁଆସ ପଛ ପଟେ ଅର୍ଥ ନିଶାଗତେ ପ୍ରବେଶ, ନ କରି ହେ ଭୟ ।
 ଭରସା ଅଛି ମନେ ହୋଇବ ଏତେଦିନେ ପୀରତି ଦେବତାର ଜୟ ।”

କି ଯାହୁ ଜାଣେ ସେହି ଜାଣେ ତ ନାହିଁ କେହି ଭୁଲିଲା ରାଜାପୁଅ
 ହାଁରେ
 ହାତରୁ ସୁନା ଖଡ଼୍ଗ ଉତାରି ଦେଲା ମୋତେ କହିଲା, ଶମ ଏହି ବାରେ ॥

**

*

*

*

ହୋଇଲା ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍‌ଗୀ ନିଜନ ତମ ନିଶି ଝପଟେ ନଦ ଗଲା ଭଳି
 ତଡ଼ିବି ଦୀପ ଧରି ଶୟନ ଘରେ ମିଳି ଦେଖିଲି କେହି ନାହିଁ ଆଜି ।
 ଭାବିଲି କିଏ ହେଲା ବିଦେଶୀ କେଣେ ଗଲା ଗୁହାଳେ ଦେଖେ ନାହିଁ
 ଘୋଡ଼ା
 ମନଟା ଧୁକୁଧୁକୁ କରୁଥିଲେ ବୁକୁ ବାକି ଯେ କିଛି ଥିଲା ଭଡ଼ା ॥

ସକାଳୁ ହେଲୁ ଘୃର ଅଂତପୁର ଖାଲି ନାହାନ୍ତି ଜେମାଦେଇ ପୁରେ
 ପଠାଇ ଦୂତ ରାଜା ଖୋଜିଲେ ଚଉବାହୁ ବକଳେ ନିକଟେ ଓ ଦୂରେ ।
 ମାଜର ଅକାରଣ ନ ମିଳେ ସଂଧାନ ଉଭେଇଗଲେ ଅବା କାହିଁ
 ଉଭରେ ଯିବା ଚର ଆଣିଲି ସମାଗୁର କହଇ କଟୁଆଳେ ଶୁଣି—

“ଯୋଜନ ଶତ ଦୂରେ ରାଇଜ ମଣିପୁରେ ଶୁଣିଲି ପଡ଼ିଅଛି ହଟା
 ସେ ଦେଶ ଜେନାମଣି ଆଣିଛି ଯୁବରାଣୀ କେଉଁଠୁ ମିଳୁନାହିଁ ପଛ ।”
 ଶୁଣିଲି ସବୁକଥା ମଲ୍ଲ କି ହଟହଟା ମଥା ମୁଁ ପୋତିଦେଲି ତଳେ
 ସରମ କଥା ମାଗୋ କହୁବି କାହା ଆଗ ବରୁରେ ଆଖିପତା ଜଳେ !!

ଜେମାଂକୁ ନେଲୁ ଚୋର କେ ନେବ ମାଲା ମୋର ପସର ବୁଢ଼ିଲୁ ମୋ
 ସିନା

ମରମ ଦୁଃଖ ମୋର ମରମ ତଳେ ମଲ୍ଲ ଦୁଃଖେ ହେଲି ମୁହଁ ଶ୍ରୀଣା ।
 ନେହୁରୁ କଥା ଶୁଣି, ଦିହକ ଗଲୁ ରୁଲି ଦହକ ହେଲୁ ଖାଲି ସାର
 ନୋହଲେ କାନମୋଡ଼ା ଦିଅନ୍ତା ରଜାଘର ପୋଇଲୁ ଏକ ମୋତେ
 ଗୁର !! *

ଶିବ-ପୂଜା

[ଏକ]

ଫଗୁଣ ଅମା-ନିଶା ପବନେ ଶୀତ ମିଶ୍ର
 ଆଜି ଜାଗର,
ଗୋଟିକି ଗୋଟି ବାଳା ପ୍ରଘପେ ଭରି ଆଳା
 ହେଲେ ହାଜର ॥

କିଏ ସେ ବକୁଳରେ ଗୁଂଥୁଅଛି ଭଲେ
 ଆପଣା ମାଳା,
କେ ପୁଣି ହରିଦ୍ରାରେ ସାଜିଛି ଆପଣାରେ
 କଳା-କୁଶଳା !!

କିଏ ସେ କରମ୍ପାରେ ସାଜିଛି କବରୀରେ,
 ନୀଳ ଅଂଚଳ
ଫୁଟାଇ କାର ଉରୁ ଦିଶଇ ବଡ଼ ଗୁରୁ
 ପୁଣି ଚଂଚଳ...॥

କରଜ ଦେଖି କେହି ହରଗଭର ଦେଇ
 ଅଛି ପରୁଇ—
ଭରଜ, ମୁନ କାର ବାଣୁଆ ସମ ମାର
 ଦେଲ ପଜାଇ !!

କିଏ ସେ ମଂଦ ହୁଏ କହଇ, “ଆଆ ବସି
ଯାଉଛ ଆଗେ,”
କହେ କେ ଆଖି ଠାରି, “କା ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଘାରି
ନ ନେଉ ଧାଁଗେ ?

ଗଲେ କି ଆମେ ଯାଆଁ ଛଡ଼ାଇନେବୁଁ ହାତେ
ତୋହର ଧନ ?
ଏଡ଼େ ରୁ ଚରୁଣା ଲେ କଥାଟି କହୁ ଭଲ
ପୋଡ଼ୁ ତୋ ମନ ॥”

କିଏ ସେ କହେ ଥର ମୁହଁକୁ ଆଡ଼ କରି
ଅଳପ ଲୁଜେ,
“କାହିଁକି ମଠ ଅଛୁ ନ ଯିବ ଯେବେ ଆଉ
ଚରଣ ଭଜେ ॥”

ସଂଗୀତ କହେ ଠାରି, “ଏଡ଼େ ରୁ ସୁକୁମାରୀ
ଏତିକି ଚାଲି
ଚରଣ ପଡ଼େ ଥକି କଅଁଳା ପିଲା ନିକ
ରାଜକୁମାରୀ ॥”

*

*

*

*

କହଇ ଚଂପାବୋଉ, “ଦେଖ ମ ନୁଆବୋହୁ,
ଟୋଙ୍କଂକ ରଂଗ ।
ଉକୁଳା ନର ପର ଦୁଅଂତି ଏତେ ସର
ଦେଖିନି ତଂଗ ।”

ଏ କାଳେ ରଂକମାଆ କହଇ, “ଉଠ ମ, ଆ—
କେତେ ଗ୍ରେପରୀ
ହଉଥା ତେମେ ସତେ ଲଗେ ନା ଭଲ ମତେ
ରଖ ଟାପର ।

ଆମେ ତ ଦିନେ ପୁଣି ଥାଲୁ ଗୋ ଭୂଆଁସୁଣୀ
ମାତର କିଏ
କହୁ ତ ଯେବେ ତାର ଜଗରେ ଅଛୁ ହାଡ଼ି
ଦେଖିଛୁ ସିଏ—

ଏ ପରା ହୃଦପଣ ନ ମାନି ଗୁରୁଜନ
ଆମର କେବେ ?
ଏ କାଳେ ମାଉସିକୀ ଏପରି ହେଲେ ସିନା
ନ ଥିଲା ସେବେ ।”

ପଥାନଦର ବୁଢ଼ୀ କହଇ, “ଶୁଣି ଶୁଣି”
ଗଢ଼ାଇ ମାଲି
“ତା ନାଆଁ ଥାନ୍ତୁ ନାହିଁ କେନ୍ଦୁଆ ସାହୁ ଭଲ
କହଇ କାଲି—

ସନ୍ତାନୀ ତେଲ ବୋହୁ— ନାହିଁ ଲୋ ମାଆ ଥାଉ
ଲଗୁଛି ଚର !
କହୁଛି ବିଶ୍ୱାସରେ କହୁବ ନାହିଁ କାରେ
ଶାସ୍ତିବେ ହର ॥”

ଏପରି କେତେ କଥା ରଖିବି କେ ବାରତା
 ସେ ନାଶ-ସଭା
 ତଳଇଁ ପ୍ରାମ ଦାଂଡେ ଉଠୁଲି ଉଠେ ଗୁଂଡେ
 କନକ-ଶୋଭା ।

ପବନେ ଫୁରୁ ଫୁରୁ ସେଫାଳି ବନ୍ଧୁ ଦୁରୁ
ମହଳ ମିଶେ
ଆମ୍ଭଙ୍କ ଶିରେ ଖରୁଆ ଭସ ଧୀରେ
ମୁରକି ହସେ ॥

ବଉଳ ବାସନାରେ ଲଗଇ ନିଶା ଖଚେ
 ଅଂଧାର ତେଣୁ
 ଶୋଇଛି ଅଚେତାରେ, ସମୀର ତା କାନରେ
 ବଜାଏ ବେଣୁ ॥

*

*

*

*

[ଦୁଇ]

ଭ୍ରାମର ପଥ ଶେଷେ ଶୋଇଛି ବରବେଶେ
 ଶିବ ଦେଉଳ
 ବୃଷଭ ଆଗେ ଉଭା ନୟନ କରେ ଲେଭା
 ଚଂପା, ବଉଳ ॥

ମିଳିଲେ ଯେତେ ନାଶ କାଗର ଦାପ ନାଳି
 ଅଗଣା ତଳେ
 ନୃଶୂର ଦେଉଳଟା ଦେଖାଏ କେତେ ଛଟା
 ଆଜି ଗୋ ଭଲେ ॥

ରମଣୀ ପଦ ବାଜି ପଡ଼ଇ ଆଜି ଭାଜି
 ଭଂଗା ମଂଦିର
 ନୁହର ରୁଣୁରୁଣୁ ଅରଇ କାର ତନୁ
 ଲଜେ ଅଧୀର ॥

କିଏସେ ନମସ୍କାର କରଇ ନୋହିଁ ଭାଲ
 ଲେଟେ କବରୀ,
 କିଏ ବା ଦୁରୁ ଗୁଢ଼ି ଅଳସେ ମାରେ ହାଉ
 ଉଣକେ ଅରି ॥

ଏପରି କ'ଣ କେତେ ମାଗନ୍ତୁ ନାନାମତେ
 ଦେବତା-ପଦେ
 ସବୁବିଧକୁ ବ୍ୟଥା ହଠାତ୍ କହି କଥା
 ଏକଇ ଛାନ୍ଦେ ।

ପାଷାଣ ଶିବ ପ୍ରାଣେ ବାଜଇ ଏକତାନେ
 ବୁଲୁର ଲୁହ,
 ବଞ୍ଚିଲ କେତେ ଆଶା ଲଭଇ ଆଜି ଭାଷା,
 କଥାର ସୁଅ !!

ମହନ ଏ ଦେବତା ଆଜି ଗୋ କହେ କଥା
 ମାନବ ଲୁହେ,
 ମଳିନ ଆଖି ଜଳ ନିରାଶ ବୁକୁ ତଳ
 ନିମିଷେ ଧୁଏ ॥

ସଜିତା ଗଲ ଜଳି ନିଭଇ ଦାସ ଥର
 ପାହୁଲ ରାତି,
 ଫେରିଲେ ଯେତେ ନାଶ ଅଳସେ ଆଖି ଭାଷ
 ପୁଲକେ ମାତି ॥

ନୁହଇ ବାଜେ ପଥେ ହଲଇ ସ୍ୱର୍ଗ-ନୋଥେ
 ପବ୍ରେ ନାଶ,
 “ମାଗିଲ କେଉଁ ବର କହନ ଗଂଗାଜଳ !
 କପଟ ଛୁଡ଼ି ॥”

କହଇ ସେ ତରୁଣୀ, “କି ଲଭ ହୁମେ ଶୁଣି
 ପାରେ ନା କହୁ ।”
 କହଇ ଆଉ ଜଣେ, “ମାଗିଛୁ ସେ ଗୋପନେ
 ତୋ ବର ସହୁ !!”

ଉଠିଲି ଦୁଃଖି ହସ ବଦନ ତାମରସ
ଥରଲା ଧୀରେ
ଶରତ କରୁ ପର ପବନେ ଥର ଥର
ସରସୀ-ଘରେ ॥

ଏକର କଥା ଆନ ପରାଣ ତୋଳେ ତାନ,
ଏକଇ ବ୍ୟଥା—
ସଜଳ କରେ ବେଗେ ବରଷା ଯଥା ମେଘେ
ଅପର ପତା ॥

ଅଳ୍ପ ସେ ଜାଗର ବ୍ୟଥାରେ ଛଳ ଛଳ
ନାହିଁ ତା ଶେଷ,
ପାଷାଣ-ସିଂହାସନେ ଟାଳିବ ସେ ଗୋପନେ
ଚିର ଅଶେଷ !! *

ମୁଁ ତ ଭ୍ରାତ ନାହାକି ସୁଅ

ମୁଁ ତ ଭ୍ରାତ ନାହାକି ସୁଅ ।

ମୋତେ ନଜାଣେ କିଏ ସେ କୁହ !

ବାପ ମୋ ଗାଆଁର ବଡ଼ ମକଦମ

ଗୁଣ ଗାଇ ଅଖା ଧୁଅ ।

ଗୁହାଳେ ଆମର ତନି ହଳ ହଡ଼ା

ବାଡ଼ିପଟେ ନଂଦ କୁଅ ।

ହେଁ, ହେଁ, ମୋତେ ନଚିହ୍ନିବି କିଏ କୁହ ॥

କନଆଁ ଦେଖାଣି ଆର ଗାଁ ପାଟ-

ସାହାଣୀ ମଝିଆ ପୁଅ

କହୁଗଲ କି ନା ସରି ହେଲେ ହବ

ହାଂଡ଼ିଶାଳ ଘର ରୁଅ ।

ବାହାଡ଼ା ଦିବାର ଓଡ଼ିଶା ତଳୁ ମୁଁ

ଭାଂଗ ଦେଇଥା'ନ୍ତି ମୁହଁ !

ଦୋଭେଇ ବରକୁ ମିଳିବ କେଉଁଠୁ

ପଶ୍ଚାତେ ଦେଖିବି ରୁହ ॥

(ଆହା !) ଶିଖିଥିଲି କେତେ ତାରଦେଇ କାଂଦ

ଅଖିରୁ ଗଡ଼ାଇ ଲୁହ !

ରହ ପୋଡ଼ାମୁହଁ । ନାଗର ପଣିଆ

ସହିବେ କେତେକେ ଦିଅଁ ?

ମୁଁ ତ ଭ୍ରାତ ନାହାକି ସୁଅ ॥

ମୁଁ କି ଇମିତି ସିମିତି ଜଣେ
 ମୁଁ ତ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ, ପଣେ ।
 ମୁଁ ତ ଗୁଲି ଯାଉଥିଲେ ପୃଥୀ ଦୁଲ୍ଲ ଦୁଲ୍ଲ
 ଶିଆଳ ପଲାଏ ବଣେ ॥

ଭୋକ ବିକଳରେ ଦେଉଳ ଭୋଟାରେ
 ଗୁଣିଦେଲି ବୋଲି ଆବ ଦି'ଟା ଥରେ
 ଆଉ ସାହୁର ସେ ପାଲୁଣୀ ବୁଢ଼ୀଟା
 ହାଟ ବସାଇଛୁ ଏଣେ—

କହୁଛୁ କଣନା ଆଟିକା ପେଟରେ
 ପୋଡ଼ିଯିବ ଗୋଡ଼ି ମାଣେ ।
 ଅଇଁଠା ଖାଇର ଥୋମଣିକୁ ଶାଂଗି
 ଦିଅନ୍ତି କହୁଣୀ କଣେ ॥

ମାଣବସା ଦିନେ ଗଲ ଗୁରୁବାର
 ପଣସ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ମୁଁ ପତର
 ପାରିଦେଲି ବୋଲି ଶୁକେଇ କହୁଚି
 ଅଞ୍ଜଣ ଚଞ୍ଚ ମୁଁ ଜଣେ ॥

ମଲା ଲଜକୁଳି ! ଓଢ଼ା ବଢ଼ାଫାଳୀ
 ନୁହୁ ନୁହୁ ଘର କଣେ !
 ମୁଁ କି ଭୁଟାକୁ କଥାରେ ଗଣେ ?
 ମୁଁ କି ଇମିତି ସିମିତି ଜଣେ ?

ମୁଁ ତ ଭ୍ରମ ନାହାକି ଝୁଅ
 ସାତ ଭାଇରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଭଉଣୀ
 ମତେ ଦେଖିନି କିଏ ମ କୁହୁ ?
 ନକନକି ଦିହ ତନୁପାତେଲୀ ମୁଁ
 କାଳିଆ ଟିକେ ବା ଧୂଆଁ ॥

କଥା ବୋଲି ମୋତେ ପାଲୁଣି ଖୁଣିବ
 ଭଲକୁଣି ପରି ମୁହଁ !
 ଶୁଣି ଦେବ ତାର ଦିଶା ଗୁମୁଦାଂତ
 ବେଳ ପଡ଼ୁ ଟିକେ ରୁହ ।
 ମୁଁ ତ ଭୁଅ ନାହାକ ଝୁଅ ॥

ମୁଁ ତ ମାଛକି ନ କହେ ମର
 ମୋତେ ଭୁଇଁକି ମାଡ଼େ ଲୋ ଡର ।
 ହଲିଲି ପାଣିକି ବଢ଼ାଏ ନା ଗୋଡ଼
 ମୁଁ ତ ଯୁଦାରୁ କାଢ଼େନା ଶିଅ ।
 ମୁଁ ତ ଭୁଅ ନାହାକ ଝୁଅ ॥*

* ଲେଖକଙ୍କର ଏକ ଅପ୍ରକାଶିତ ପଲ୍ଲି-କବିତା । ରଚନା କାଳ
 ୧୯୫୮-୧୯୬୦ରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶିତ 'ପଲ୍ଲି ଶ୍ରୀ' ପରେ ଏହାହିଁ ବୋଧହୁଏ
 ଲେଖକଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପଲ୍ଲିକବିତା । ଏହା 'ଆଦ୍ୟଂତା କାଲି'ରେ ପ୍ରକାଶ
 ପାଇଥିଲା ।

ଗ୍ରାମ-ସଭା

ଗ୍ରାମରେ ଲାଗିଛି ଗାଂଧୀଗୋଳ ।
ଫଜରୁଡ଼େ ହବ ସଭା କେତେ ନେତା, କର୍ମୀ ଯୁବା
ଆସିଛନ୍ତି କଟକରୁ, ଲାଗେ ଚହଲ ।
ଗାଂଧୀ ହେବେ ଆମ ରଜା ମିଳିବ ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଭାଜା,
ଖଜଣା ଟିକସ ସବୁ ହୋଇବ ଗୁଡ଼ ॥

ଗାଆଁରେ ବାନର-ସେନା ଉଡ଼ାଇ ତ୍ରିରଂଗ ବାନା
ସଭା ହେବ, ସଭା ହେବ କରନ୍ତି ରୋଲ ।
ଗାଂଧୀ ଯିବେ ଲୁଣ ମାର ଫିରୁଗି ପିଲେହୁ ପାଣି,
ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଝେଡ଼ିଆ ଦଳକୁ ଦଳ ॥

ଲୁଣେ ହେବ ସେତୁବନ୍ଧ, ଲୁଣେ ଲଂକା ପ୍ରତିବନ୍ଧ,
ଲୁଣରେ ବଇରି ତୋପ, କମାଣ କଳ ।
ସବୁ ଯିବ ପାଣି ଫାଟି ସ୍ଵାଧୀନ ହେବ ଏ ମାଟି
ଲାଗିଲରେ ଲାଗିଲରେ ଲୁଣ-ସମର !!

ଭୂତଛାଡ଼

କଞ୍ଚି ଗାଆଁର ଛକଡ଼ି ସାହୁ
 ରାତି ନ ପାହୁ ,
 ଯାଉଥିଲେ କାହିଁ ଖଣି ଧରା,
 କଞ୍ଚିଆ ମାରି ॥

କାହିଁ ଅମୁଣିହା ତୋଟାର କଣେ
 ବାଉଁଶ ବଣେ,
 ଗୋଟେ କଳା ଗୁରୁ ପଡ଼ିଲା ମାଡ଼ି
 ଦିହାତେ ଗୁଡ଼ି ॥

ପଡ଼ି ଉଠି ଆଗେ ଦେଖଂତି ସେହି
 ବାଉଁଶ ଡାଳଟା ପଡ଼ିଛି ନଈ ।
 ଝାଳଟାଏ ଗଲ ଦିହରୁ ବହୁ
 ମୁଖେ ରାମ ରାମ ଯାଆନ୍ତି କହୁ ।
 ବାଆ ଥମିଲରୁ ବାହୁଂଗା ଗୁରୁ
 ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲା ରହିଲା ତହିଁ ।
 (କିନ୍ତୁ) ଛକଡ଼ିକ ପ୍ରାଣ ଯାଇ ନ-ଯାଇ !

କଟିଗଲା ଜାଣି ଗୋଟାଏ ଦଶା !
 ଉଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା ଆଜି ତ ହୁଂସା !
 ଉପର ସାହାର ତେଲି ଲିଂଗସା'
 (ସିଏ) ମଲ୍ଲ ଖାଇ ଶ୍ଵେତେ ଟାଂଗିଆ ପଶା,—

ହୋଇଯାଇ ଭୁତ, ବାରତାଂଗୁଆ
 କରେ ଗୁନିଆ
 ବାଟୋଇ ଲୋକଂକୁ ଗଲା ଅଇଲା ।
 ମା ଅଅଁଳେଇ ମୁଂଡ଼ ରଖିଲା ॥

ଘରେ ଫେରି ଡାକି ଗୁଣିଆ ଏକ
 ଝଡ଼ାଇ ନେଲେ ସେ ଦହଟା ଯାକ ।
 ଅତୁଂ ପାଣି ଓ ଝାଡ଼ୁ, ଝପର
 ପଶାରୁଣି ପଦ, ଦୁବ ଅମଡ଼ା,
 ଗୁଗୁନ୍ଥା ଧୂପ, ଅଂଗାର ପୋଡ଼ା
 ହେଲୁ ସଂଗ୍ରହ ॥

ଦୁଷ୍ଟରୁ ଦୁଅ
 ବୋଲି ହୋଇ ଦହେ ସେ ସାହୁପୁଅ
 ଖାଇ କାଟପାଣି, ଝଡ଼େଇ ନେଲେ
 (ମନେ ମନେ)
 ମାଛ ମାରି ଯିବା କାଇଲି ହେଲେ ।
 ମା ମଂଗଳା !
 ରଖି ଦେଲେ ଜୀବ, ଯାଇ ତ ଥିଲା !
 ଯାଆଁଲା କୁକୁଡ଼ା ମନାସ କଲା ।
 ଛକଡ଼ିକି ଯାଇ ଭୁତ ଗୁଡ଼ିଲା ॥

ଗ୍ରାମ-ଶୃଙ୍ଖଳା

ଗ୍ରାମ ଶେଷେ ଶମଶାନ କୁଡ଼ କୁଡ଼ ହାଡ଼ମାନ
ବାଉଁଶ, ମାଠିଆ ପୁଣି ଅଂଗାରମାଳ,
ପାଉଁଶ ବିଭୁତ ବୋଲି ଯୋଗୀ ସମ ଅଛୁ ପଡ଼ି
ହାତରେ ଧରିଛୁ ସେତ ଖପୁର ଥାଳ ।
କୁଲ, ଶିକା, ଗୁରୁଣି ଥୁଆ,
ଗହଳ କୋଚଲ ବଣେ ନିରୁଟିଆ ନରଜନେ
ରାତି ଅଧେ ଘନ ଘନ ଜାକେ ବିଲୁଆ ॥

ଦାଡ଼ କାଟି ଲୁଣୀ ନଇ ସାପ ପରି ଯାଏ ବହୁ
କୁଳବଂଧେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ବହଳ କଥା,
ବୁଝୁର ଗଛଡ଼ିକସା ଜାଲେ ପେଟୁ ବାଂଧେ ବସା
ସାହାଜା, ଅରଖ, କେଂଦୁ ହୋଇଛି ଠିଆ ।
ରାତି ହେଲେ ଶକୁନ-ପିଲା
ମଣିଷ ମାଉଁସ ଲାଗି ଉଜାଗରେ ରହେ ଜାଗି
ନୂଆ ମୁରୁଦାର ଦେଖି ମାରଇ ଚଲା ॥

ଦକ ଦକ ଜଳେ ଜୁଇ ଧୂଆ ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ
 ପାଚିଲା କୋଚିଲା ଶିରେ ବାଂଧଇ ଜଟା,
 ଶିବା, ଶାଶୁଣାର ରବ ଅରୁଡ଼ି ପରୁ ଶବ
 ସେ ଶବଦେ ପୁରୁଉଠେ ଟାଂଗଇ ନଟା
 ଗୋଠହଜା ଗାଈର ଗଲେ
 ବାଜି ଟିପା ଘନ ଘନ ଅଚେତ ମଶାଣି ଘୁମ
 ଉଜାଡ଼ି ଦିଅଇ ପୁଣି ସଂଜ ପହରେ ॥

ଅଶିଶ ଉଆଁ ସ ବୁଡ଼ ଗରଭଣା ସଂକରାଂତ
 ନିଶାଗତେ ଡାଳିଯାଏ ତରଳ କାଳି,
 ମିଟି ମିଟି ଆଖି ଫେଇ ଶତ ଭରା ଯାଏ ଗୁଢ଼ି
 ମଶାଣିର ରୁକେ ଜାଳି କୋଟି ଦାପାଳୀ ।
 ବରଗଛ ଢିଙ୍ଗରେ ବସି
 ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଦେଇ ମେଲି ଶିଶୁରେ ଏଠୁଡ଼ି ଜାଳି
 ସେକୁଆଏ ଚରୁଗୁଣୀ ବିକଟ ହସି ॥

ପୁଣି ନିତ ଶନିବାରେ ଛୁଡ଼ି କିଲକିଲା ସ୍ଵରେ
 ପିତାଶୁଣୀ ନଇପଠା ବାଲିରେ ଚରେ,
 ଦୁରୁ ଆଖୁ କଥାଶରେ ତେଞ୍ଜା ଶବଦ ସମୀରେ
 ଭସିଆସେ, ନାଉରଥା ଶିବ ସୁମରେ ।
 କଳା କଳା ଗହ୍ଵର ଛୁଇ
 ଅଂଧାରରେ ବେଣା ବନେ ଭସିଯାଏ ଅକାରଣେ
 ଡେଣା ଛୁଟି ମାଛ ଜଳେ ଯାଏ ଉଭଇ !!

ଶୁକଳ ନଅମୀ ଜନ୍ମ ଧୋଇଦିଏ ଶଶବନ
 ଧାନକ୍ଷେତେ ଭାଡ଼ି ଜଗିଥାଏ ମୂଲିଆ,
 ଡୋଟାରେ ମହାଲ ଦିଶେ ବାଣେଲୀ ଗହ୍ଵଣେ କସେ ?
 ଡାହାଣୀ ଆଲୁଅ ଭବ ହୁଏ ଛୁନିଆ ।
 ବାହାରି ତା ଗ୍ରାମ ଦେଉଳୁ
 ମଶାଣିପଦାରେ ହଜେ; ଜରୁଆଳ ଭୟେ ଭଜେ,
 ନିଭିଲ ଅଟାଟି ଜାଳି ରଖେ ପହଲୁ ॥

